

LUM.

LUNDS UNIVERSITETS MAGASIN | NR 4 | 2016

Dyrt med Open Access

Antika munkar i nytt ljus

Lukrativt med falska mediciner

Gatans konst

ÖVERRASKAR OSS I VARDAGEN

Studenter gav rivningshotade hus ny funktion

Hur ska silon och kvarnen vid stationen i Höör kunna bevaras och knyta ihop den skånska orten? Ritningar som gjorts av 16 arkitektstudenter har visats upp för allmänhet och beslutsfattare.

I sex veckor ägnade sig LTH:s arkitektstudenter åt ett fördjupningsprojekt om byggnader av kulturhistoriskt värde. Lektor Ingela Pålsson Skarin var kursansvarig och tillsammans med Thomas Hellquist examinator under kursen, där även arkitekten Martin Svansjö undervisade.

MARTIN SVANSJÖ är inte bara gästlärare på Arkitektskolan, han har också ett hjärta som slår för utveckling och kulturliv i Höör, dit han för ett tiotal år sedan flyttade med sin familj.

Med andra ord är det ingen slump att en del av arkitektstudenternas arbeten – som har visats upp för allmänheten i Kulturhuset Anders i Höör – är ägnade åt silon och kvarnen, två rivningshotade byggnader som ligger precis intill stationen, på en tomt som år 2009 köptes av kommunen med den uttalade avsikten att bygga bostäder.

– Höör är en ort i Skånes mitt där många pendlare vill och även i framtiden kommer att vilja bo. Jag tycker att det är viktigt att ta hand om det gamla och se det som en förutsättning för det nya. Min förhoppning är att beslutsfattare inte ska hasta igenom något för att göra kortsiktiga ekonomiska vinster, säger Martin Svansjö.

Ett av skälen till att bevara och ge nytt liv åt byggnaderna handlar om trygghet.

– Många av oss kan känna oss vilsna inför ►

Arkitektstudenten Zandra Valencia utformade sitt arbete utifrån den lokala mattraditionen. Fler av studentförslagen som ställdes ut i Höör går att hitta på www.konstihoor.se.

► framtiden, eller det gör vi kanske alla. Då tror jag att vi kan hålla fast vid de objekt som alltid har funnits här och ge dem ett annat användningsområde. Det är förstas svårt att mäta, men jag tror att de som lyckats har vunnit också ekonomiskt på att göra så. Detta gäller för delar av Malmö hamn, men också för Norrköping och inte minst Köpenhamn.

ÄVEN OM DET FORTFARANDE RIVS utan eftertanke runtom i Sverige, tror Martin Svansjö att det idag finns en insikt om att 1960-talets rivningsiver gjorde skada och att det finns byggnader som tillhör bygderna och behöver omformas för att kunna bevaras.

– Ofta är det väldigt mycket tid, möda och redighet som har investerats i de här husen. De har bevisat sin hållbarhet.

Flera av förslagen som studenterna arbetat fram ligger nära Martin Svansjös egen uppfattning om att silon och kvarnen bör bevaras utan att just de byggnaderna får innehålla bostäder.

– Runtomkring finns gott om plats för bostäder. Silon och kvarnen är centrala byggnader, så jag tycker att det vore klokt att ha en samlande verksamhet där, något som allmänheten får njuta av.

EN AV STUDENTERNA, Zandra Valencia, utformade sitt arbete kring den lokala mattraditionen, vilken bland annat kommer till uttryck i att kvarnen är en symbol för Höör.

– Hon tänker sig en matmarknad och en promenad på andra våningen både på in- och utsidan av byggnaderna, och att silons rör rymmer odlingar.

Ett annat spännande förslag var enligt Martin Svansjö att knyta silon och kvarnen till Skånes Djurpark och ha exempelvis terrarier och utrymmen för att ta hand om vård av djur. En fördel med silon och kvarnens placering är att de som utflyktsmål inte kräver tillgång till bil.

När de 16 studentförslagen ställdes ut och LTH:s rektor Viktor Öwall invigningsstallade var många kommunpolitiker av skilda kulörer på plats.

– Jag hoppas att studenternas arbeten ska påverka vilka beslut som nu fattas. De här byggnaderna är i bra skick jämfört med

Också flera av Höörs kommunpolitiker kom till vernissagen i Höör. Här syns från vänster gästlärarna Martin Svansjö och Thomas Hellquist tillsammans med LTH-rektorn Viktor Öwall.

FOTO: BENKT DIEHL

mycket annat. Kvarnen har en logisk organisation med rejäla våningar, det är ett gediget träbygge. Silon är kanske lite klurigare. De är ett udda par.

ZANDRA VALENCIA, student som i höst inleder sista läsåret på arkitektlinjen:

– Det här har varit ett jättesvårt arbete eftersom jag inte hållit på med restaurering tidigare och eftersom byggnaderna är så olika. Jag har valt att ta fasta på att människor ska få tillgång till byggnaderna och att de ska skapa en identitet åt Höör. Jag vill att den nya funktionen ska vara en resurs för lokalsamhället. Så det är inte estetiken utan funktionen som står i fokus.

– Framöver finns så många möjligheter, mitt förslag är ett av många. Jag har blivit engagerad och känner att det skulle vara synd om kvarnen och silon rivs. Jag förstår att det är lättast att riva och bygga nytt, men det är synd att riva byggnader som står för så mycket identitet. Som jag förstår det pågår en strid kring detta i Höör, och den lär väl fortsätta en tid till.

TEXT: TIINA MERI

ILLUSTRATIONER: ZANDRA VALENCIA

SILON OCH KVARNEN I HÖÖR

Kvarnhjulet är en symbol för Höör, och i kvarnen och silon togs mjölet om hand. Kvarnen är ett trähus från 1800-talet medan silon är ett betongbygge från 1950-talet.

MARTIN SVANSJÖ

Samlare och konstnär. Utbildad arkitekt och gästlärare vid Arkitektskolan och Designskolan.

För några år sedan arrangerade han och Tom Ström, moderat kommunpolitiker i Höör, ett evenemang för att uppmärksamma silon och kvarnen under Kulturnatten.

– Vi satte ljusslingor och strålkastare i byggnaderna. Tom visade kvarnen och jag stod inne bland duvorna i silon i en 20-talskostym och spelade stenkakor. Den natten var det några till som blev silovänner.

REDAKTION

Maria Lindh
redaktör och ansvarig utgivare
046-222 95 24,
maria.lindh@kommunikation.lu.se

Jonas Andersson
journalist
046-222 70 17
jonas.andersson@kommunikation.lu.se

Ingela Björck
forskningsjournalist
046-222 76 46,
ingela.bjorck@med.lu.se

Britta Collberg
journalist, biträdande redaktör
046-222 31 58,
britta.collberg@rektor.lu.se

Petra Francke
journalist och layout
046-222 03 16,
petra.francke@kommunikation.lu.se

Jenny Loftrup
journalist
046-222 41 34
jenny.loftrup@kansliht.lu.se

Tiina Meri
journalist LTH
046-222 07 69,
tiina.meri@kansli.lth.se

Jan Olsson
journalist naturvetenskap
046-222 71 86
jan.olsson@science.lu.se

Ulrika Oredsson
journalist
046-222 70 28,
ulrika.oredsson@kommunikation.lu.se

Adress: LUM, Lunds universitet, Box 117,
22100 Lund **Internpost:** Hs 31

E-post: lum@lu.se

LUM på nätet: www.lum.lu.se

Annonser: tomat annonsbyrå,
www.tomat.se tel 046-13 74 00/02,
e-post: info@tomat.se

Prenumerationer: Anställda vid LU får LUM
gratis. Enskilda abonnenter – 190 kr/8 nr. För
prenumeration kontakta Eva Andersson: 046-
222 70 10, Eva.Andersson@rektor.lu.se

Adressändring: Anställda anmäler ändringar
till katalogansvariga vid institutionen (mötsv).
Övriga skickar ändringsuppgifter till LUM,
gamla adressrutan bifogas.

Tryck: Lenanders Grafiska i Kalmar

Nästa LUM: Manusstopp 29 augusti, utkom-
mer 16 september.

ISSN: 1653-2295

Omslag: Konstvetaren Peter Bengtsen.

Foto: Gunnar Menander

LUM.

LUNDS UNIVERSITETS MAGASIN

Lunds universitets magasin LUM utkom första gången 1968. Det når i dag samtliga anställda och nästan lika många utanför universitetet. LUM har en upplaga på 14.000 exemplar och utkommer med 8 nummer per år.

smakprov.

8 Dyrt att sprida forskningsresultat

Att göra artiklar som publicerats i vetenskapliga tidskrifter tillgängliga med Open Access kan bli en oväntat dyr historia. Ju högre anseende tidskriften har, desto mer kostar det för forskarna.

10 Hög andel falska läkemedel i omlopp

Uppskattningsvis tio procent av alla världens läkemedel är förfälskade. I vissa länder i tredje världen kan siffran vara så hög som femtio procent. En grupp etnologer och medicinare undersöker nu vad svenskarna vet om förfälskade mediciner.

13 Tidigt klosterväsende omvärderat

Kyrkohistorikern Samuel Rubenson har levt med koptiska munkar i ökenkloster i Egypten, undervisat i Jerusalem och läst orientaliska språk för att bättre förstå klostrens handskrifter. Nu har han avslutat ett sjuårigt forskningsprogram om tidigt klosterväsende som har förändrat synen på munkarna i det antika Egypten och Syrien.

20 Konsten i vardagen

Konst är så mycket mer än det som visas på gallerierna. Det menar konstvetaren Peter Bengtsen som studerar street art – gatans kraftfulla konst.

22 Kurdisk mattejämförelse

Vid femtio års ålder är Dara Maghdid nybliven doktor i matematikdidaktik. Vägen till Lund och avhandlingen har gått på krokiga vägar från irakiska Kurdistan. I sin forskning har han dock lyckats förena båda dessa världar i en jämförande studie om matematikundervisning.

MAX IV invigs på årets längsta dag den 21 juni.
FOTO: PERRY NORDENG

MAX IV i startgroparna

Dags att inviga Sveriges största forskningssatsning

INFRASTRUKTUR. I midsommarveckan invigs Sveriges största satsning på forskning någonsin – MAX IV-laboratoriet.

– Det har varit en lång process och känns helt fantastiskt att allt nu fungerar med elektroner och ljus, säger vicerektor Stacey Ristinmaa Sörensen, ansvarig för universitetets infrastruktur och professor i synkrotronljusfysik.

Vicerektor Stacey Ristinmaa Sörensen har varit med och drivit utvecklingen av MAX IV.

FOTO: KENNET RUONA

Hon berättar att det har varit en enorm utmaning att få ihop alla delar, och att stödet från hela landet varit stort. Hon ser mycket fram mot invigningen av MAX IV-laboratoriet och tycker att det är både roligt och naturligt att såväl statsministern som kungen finns med vid invigningen eftersom laboratoriet är en nationell anläggning.

– Vi är stolta över att vara värd för den och även stolta över MAX IV:s anställda och ledning, säger Stacey Ristinmaa Sörensen som arbetat mycket med synkrotronljus i sin egen forskning, liksom drivit utvecklingen

med laboratoriet framåt i flera arbetsgrupper.

När hon pratar om alla som varit med i processen så handlar det om allt från finansärer som Wallenbergstiftelsen, forskningsråden som Vinnova till andra universitet och högskolor, kommuner och regionala organ.

– Det har inte varit helt smärtfritt men att vi alla gått åt samma håll har varit viktigt.

För ett år sedan invigdes själva byggnaden med linjäracceleratorer, lagringsringar, kontor och utomhusmiljöer. Ett bygge som startade 2010 och som fått flera priser och

utmärkelser för bland annat miljö och hållbarhet. Runt 200 personer arbetar på anläggningen och när ljuset släpps på i sin helhet så ska man kunna ta emot cirka 2.000 forskare om året.

TILL INVIGNINGEN kommer två strålrör vara igång (NANOMAX och BioMAX) och under hösten kopplas ytterligare tre experimentstationer på den stora ringen och en på linjäracceleratorn. Fullt utbyggt kommer MAX IV att ha 25 strålrör.

– Just nu pågår installationen av de nya strålrören på stora ringen och nästa steg blir att få igång den mindre ringen till vilken en del av den befintliga utrustningen ska anslutas, säger Stacey Ristinmaa Sörensen.

Samhället har stora förhoppningar på MAX IV-laboratoriet där bara acceleratorerna och byggnaden kostat tre miljarder kronor. Och Stacey Ristinmaa Sörensen förväntar sig nu att användarna uppvisar minst samma stora kreativitet som dem som byggt upp synkrotronljusanläggningen.

– Men man ska komma ihåg att det hand-

INVIGNINGEN AV MAX IV

Den 18 och 19 juni hålls ett öppet hus för allmänheten på MAX IV-anläggningen. Och den 21 juni invigs laboratoriet av statsminister Stefan Löfven i närvaro av H.M. Konungen. Invigningen videostreamas och kan följas från www.maxiv.lu.se. Samma dag hålls ett vetenskapligt symposium i Universitetshuset om "Innovativ infrastruktur eller infrastruktur för innovation".

lar om grundforskning. Det är inte så att forskarna vid laboratoriet kommer att hitta lösningar på en massa praktiska problem. Utan snarare insikter och nya modeller som kan leda till det så småningom – eller inte...

Som exempel på grundforskning som verkligen ledde till något tar hon upp upptäckten av laser som forskarna till en början inte visste vad den skulle användas till – men som idag känns oersättligt vid allt från streckkoder i affärer till avancerade medicinska ingrepp.

LIKASÅ FÖRVÄNTAR SIG många stora synergieffekter mellan MAX IV och ESS när den blir färdig kring 2020 – två stora anläggningar vid sidan om varandra med fokus på materialforskning.

– Men ESS är en europeisk anläggning och vi är inte med i deras beslutsprocesser. Men visst hoppas vi att MAX IV ska lägga grunden till något som ESS kan docka in i, säger Stacey Ristinmaa Sörensen.

MARIA LINDH

MAX IV:S RINGAR

Laboratoriet innehåller två lagringsringar. En större med en omkrets på 528 meter (3 GeV elektronenergi) och en mindre ring med en omkrets på 96 meter (1,5 GeV elektronenergi). Injektion av elektroner i lagringsringarna sker med en 300 meter lång linjäraccelerator.

Nya strategiska planen får ekonomisk betydelse

FRAMTIDSFRÅGOR. Nu finns ett nästan färdigt förslag till det som vicerektor Bo Ahrén menar är Lunds universitets viktigaste dokument – den strategiska planen!

Den nya planen ska börja gälla i januari 2017 och anger vision, uppdrag, mål, strategier och riktlinjer för tio år framåt.

I en snabbt föränderlig värld är tio år en lång tid varför planen ska utvärderas och revideras efter fem år. Planens strategier ska också brytas ner i konkreta mål som är knutna till de årliga verksamhetsplanerna som påverkar resursfördelningen.

– Det innebär att den strategiska planen även får en viktig ekonomisk betydelse, säger Bo Ahrén som har lett arbetet med den under ett intensivt år.

ARBETET MED PLANEN har försiggått dels i mindre arbetsgrupper, dels i större workshops dit alla medarbetare bjudits in. Intresset har varit stort med välbesökta möten.

– Den stora glädjen har varit att känna det brinnande engagemang som så många medarbetare visat för planen och för universitetet. Men samtidigt innebär det också väldigt många synpunkter på hur den ska utformas – och även om synpunkterna varit bra har det inte gått att ta hänsyn till alla.

Det finns dock ännu en chans till att tycka till under hösten då förslaget till den strategiska planen går ut på remiss till hela universitetet.

Den nya planen ska liksom tidigare strategiska planer brytas ner i egna planer för fakulteterna och andra enheter. Detta innebär att den övergripande planen inte innehåller så mycket detaljer utan dessa blir upp till fakulteterna och enheterna att beskriva i sina egna planer. Dock

Vicerektor Bo Ahrén leder framtagandet av den nya strategiska planen.

FOTO: KENNET RUONA

kan man se en del skillnader från den nuvarande strategiska planen som började gälla 2012.

– Vi förfinar och betonar en del av de tidigare utvecklingsområdena som exempelvis en sammanflätad forskning och utbildning, en attraktiv miljö och MAX IV och ESS.

VIDARE SÅ OMVANDLAS den tidigare visionen till universitetets uppdrag och det finns ett nytt förslag till vision. Uppdraget föreslås nu vara att förstå, förklara och förbättra vår värld och människors villkor – och visionen handlar om att Lunds universitet ska vara en förbild när det gäller att ge kunskap för framtidens vetande och behov.

När väl den strategiska planen är beslutad av universitetsstyrelsen i december och ska tas i bruk i januari börjar ytterligare ett stort arbete.

– Då ska den implementeras på alla nivåer. Det är viktigt att alla chefer ser till att innehållet informeras och det är alla medarbetares ansvar att omsätta planen i praktiken. Det arbetet kommer sedan att följas upp och utvärderas kontinuerligt, säger Bo Ahrén.

MARIA LINDH

FOTNOT. Förslaget till planen finns på www.medarbetarwebben.lu.se

Bibliotekarien Aron Lindhagen stöttar forskare med frågor runt publiceringar och Open Access.

Dyrt att publicera med Open Access i prestigetidskrifterna

VETENSKAPLIG PUBLICERING. Ju mer ansedd en vetenskaplig tidskrift är, desto dyrare att publicera en artikel med Open Access. Vetenskapsförlagen tjänar pengar, men för forskaren kommer ofta kostnaden som en obehaglig överraskning när forskningspengarna är slut.

Problemet gäller främst de gamla, prestige-fyllda tidskrifterna som i och med att finansierarna börjat ställa krav på öppen tillgänglighet börjat erbjuda möjligheten att göra enskilda artiklar öppet tillgängliga mot betalning, så kallad hybrid Open Access. Dessutom tar förlaget betalt av universitetet en gång till via prenumerationer, så kallad "double dipping".

– För forskaren kommer kostnaden på upp till 30.000 kronor för att publicera en artikel i ett mycket sent skede. Många är inte medvetna om kravet på Open Access och att det blir dyrt om man kommer med i de prestigefyllda tidskrifterna, säger Aron Lindhagen, som arbetar med forskningsstöd på HT-biblioteken.

ALLA OFFENTLIGA SVENSKA forskningsfinansierare kräver att forskningsresultaten publiceras Open Access och även i resten av Europa och USA är Open Access ofta ett krav.

– Forskarna kläms mittemellan finansierarna som kräver Open Access, och de vetenskapliga förlagen som tjänar stora pengar. Hög akademisk impact bygger fors-

karens karriär och ger de ansedda tidskrifterna en monopolställning.

Man kan söka pengar hos finansierarna för Open Access-publiceringar, men detta ska oftast ske från början, när man ansöker om forskningsfinansiering. Då är det svårt att överblicka hur många artiklar projektet kommer ge och i vilka tidskrifter man kommer lyckas placera sig i.

SEDAN TAR FÖRLAGEN BETALT en gång till. Universiteten måste prenumerera på tidskrifterna, och en prenumeration på de mest ansedda tidningarna kan kosta upp till 350.000 kronor per år för att ge tillgång till innehållet för universitetets anställda och studenter. Lunds universitet betalar 1,4 miljoner kronor för ett årligt paket från Nature där cirka 60 tidskrifter ingår, med Nature som den absolut viktigaste och dyraste. Prenumeration på Science kostar 150.000 per år. De stora vetenskapsförlagen fungerar som vanliga företag, fast med ovanligt stora vinstmarginaler. Ett exempel är förlaget Elsevier, med tidskrifter som The Lancet och Cell. Företaget beröms i Financial Times för sin vinstmarginal på 34 procent. Det växande missnöjet med förlagen har lett till att universiteten försöker driva frågan tillsammans.

– LERU har nu gått ut med ett upprop mot att vetenskapsförlagen tjänar så mycket på universitetens bekostnad. I Europa handlar det om hundratals miljoner euro, skattepengar avsedda för att gå till forskning eller utbildning, säger Aron Lindhagen.

LU tar aktiv del i LERU som är ett europeiskt samarbete mellan forskningstunga universitet. Harvard University protesterade redan 2012 mot förlagens dyra prenumerationer och Open Access-avgifter och menade att det var en ohållbar rovdrift på universiteten.

– Det allmänna får betala dubbelt, så kallat double dipping, prenumerationerna är skyhöga, samtidigt som forskaren får betala för att göra just sin artikel Open Access.

TEXT: JENNY LOFRUP
FOTO: GUNNAR MENANDER

Korta vägen-projektet för nyanlända akademiker

Mentor ordnade praktik på LU

MENTORPROGRAM. Gauravpreet

Kaur har både lång utbildning och arbetserfarenhet. Ändå är det svårt att få ett jobb.

– Jag behöver svenska referenser och ett nätverk för att komma ifråga, säger hon.

Tack vare sin mentor på universitetet och utbildningen Korta vägen närmar hon sig nu arbetsmarknaden.

Mentorsprogrammet vid LU gör inte skillnad på flyktingar och frivilligt inflyttade akademiker. Gauravpreet Kaur är inte en av dem som flytt från krig, utan hon kom till Sverige för att hennes man fick ett IT-jobb i Lund. Hon är utbildad inom dataprogrammering och IT, och i Indien undervisade hon på ett tekniskt universitet.

– Det finns jobb att söka, men det är svårt att få arbetsgivarna att få upp ögonen för mig, eftersom de har svårt att bedöma mina meriter från Indien.

NÄR DEN STORA FLYKTINGVÅGEN svepte in över Sverige förra hösten fanns det en stark vilja att hjälpa i samhället. Lunds universitet tog en rad initiativ på olika nivåer för att underlätta för nyanlända akademiker (se LUM nr 9, 2015). Bland flyktingarna finns många duktiga akademiker, särskilt inom naturvetenskap och teknik. När LUCE, universitetsavdelning för uppdragsutbildning, i december höll ett möte för att knyta till sig mentorer var intresset stort bland de universitetsanställda. Emma Fitzgerald, forskare i elektro- och informationsteknik på LTH, var en av dem som anmälde sig.

– Mentorsprogrammet är ett bra initiativ att engagera sig i. För mig är det självklart att vi akademiker ska vända oss utåt mot samhället och bidra när vi kan. Dessutom hade vi tur, det är en perfekt match-

Emma Fitzgerald, som är forskare i elektro- och informationsteknik på LTH, är mentor till Gauravpreet Kaur och har lyckats ordna en praktikplats åt henne inom sitt forskningsprojekt.

ning av professionella intressen mellan oss, säger Emma Fitzgerald, som själv har emigrerat från Australien och vet hur det är att vara ny Sverige.

Gauravpreet Kaur hade ett högt tempo i vardagen i Indien, med både heltidsjobb och studier. I Sverige har hon fortsatt att ligga i under de två och ett halvt år hon har varit här. Hon har lärt sig svenska, arbetar ideellt och har haft flera tillfälliga jobb, som dock inte haft något med programmering och IT att göra.

Hon insåg snabbt att nätverk var viktigt för att få chansen att bli påtänkt för ett jobb.

– Jag engagerade mig i Röda Korset för att få ett nätverk och för att göra något meningsfullt. Men jag förstod efter hand att det nätverket inte kunde hjälpa mig till jobb, även om det gav mig en ingång till svenska samhället.

Det är här mentorn Emma Fitzgerald kommer in. Hon har ordnat en praktikplats till Gauravpreet Kaur inom sitt forsknings-

projekt, en simulering av sakernas internet, Internet of Things. Gauravpreet Kaur jobbar, får kontakter inom rätt område och svenska referenser. Samtidigt söker hon jobb. Hon säger att hon trivs i Sverige även om hon saknar den intensiva dagsrutin som ett heltidsjobb inom IT skulle ge.

DET HON TYCKER BÄST OM med Sverige, jämfört med det hierarkiska Indien, är de mer jämlika relationerna som genomsyrar hela samhället. Hon gillar också den internationella atmosfären i Lund, med universitetet och människor från hela världen.

– Något har lossnat inom mig i Sverige, jag känner mig mer bekymmerslös. Det handlar om jämställdheten, jag kan röra mig fritt och jag kan prata fritt med människor, utan att ständigt fundera över deras plats i hierarkin och om jag har varit tillräckligt respektfull.

**TEXT : JENNY LOFTRUP
FOTO: JONAS ANDERSSON**

Miljardindustri sätter liv på spel

Majsstärkelse med inslag av tungmetaller, tegelstenspulver, amfetamin, bläck, väggfärg eller möbelpolish.

Det är vad som kan finnas i förfalskade läkemedel, en marknad som idag anses ge större vinster än drogbrottsligheten.

En amerikansk gränspolis visar upp en påse med falska Viagra-tabletter. Dessvärre förfalskas även direkt livsnödvändig medicin.
FOTO: JAMES R. TOURTELLOTTE,
U.S. CUSTOMS AND BORDER PROTECTION

Vissa felaktiga läkemedel har varit riktiga från början, men har förvarats på fel sätt eller blivit för gamla. Om de ändå säljs kan det bero på medvetet fusk, men ibland också på okunskap. Med förfalskade läkemedel råder däremot ingen tvekan: de är fel från början, och innehåller giftiga ämnen eller alltför lite av de verksamma, läkande ämnena. De patienter som tar dessa medel blir inte friska, utan riskerar till och med att dö av förfalskningarna.

PROBLEMET ÄR ENORMT, främst i den fattiga världen men även i rika länder som Sverige. Det är också ganska okänt. Det vet etnologiprofessorn Susanne Lundin, som börjat forska på området.

– Antalet svenskar som köper läkemedel via Internet ökar år från år. Medvetenheten om risken med detta verkar vara mycket liten. Och även inom vården finns det brist på kunskaper om problemet med förfalskade läkemedel, säger hon.

Susanne Lundin leder nu en grupp med två etnologer – hon själv och forskningsassistent Rui Liu – och två medicinare, professor Margareta Troein Töllborn och läkarstuderanden Henrik Funestrand. Två studenter från Kulturvetsenskapers internationella masterprogram ingår också i gruppen.

Projektet, som har fått stöd av Vinnova och LU Innovation, syftar till att undersöka vad människor i Sverige vet och tycker om förfalskade mediciner. Forskarna har nyligen skickat ut en webbenkät till allmänheten och till olika patientorganisationer, som ska spridas bland annat via sociala medier.

MAN HAR OCKSÅ LÅTIT GÖRA en Sifo-enkät till läkare, som så småningom ska kompletteras med djupintervjuer eller fokusgrupper. De läkare man vänder sig till arbetar inom akutvården och på vårdcentraler, där de kan råka ut för patienter med svårförklarliga symtom som skulle kunna bero på förfalskade läkemedel. Patienterna själva kanske inte berättar att de köpt medicin från okontrollerade webbsajter, så läkarna måste lära sig att fråga.

Eftersom projektet vill öka kunskapen

Etnologen Susanne Lundin leder en forskargrupp med etnologer och medicinare som ska undersöka vad människor i Sverige vet och tycker om förfalskade mediciner. FOTO: KENNET RUONA

om förfalskade läkemedel är ett av dess mål att få in ämnet i läkarutbildningen vid LU och i vidareutbildningar för läkare. Man ska också ordna ett internationellt symposium i Stockholm i september tillsammans med Statens medicin-etiska råd.

Susanne Lundin har tidigare forskat om bland annat den internationella organhan-

deln (se LUM 10/2008). Det var detta som ledde henne in på de förfalskade läkemedlen. För inte nog med att fattiga, utsatta människor säljer sina njurar på dåliga villkor – även njurköparna kan råka illa ut.

– De som köpt en ny njure måste ta medicin hela livet för att organet inte ska stötas bort. Somliga av dem har då råkat ut för för-

FÖRFALSKADE LÄKEMEDEL I VÄRLDEN

Mellan 100.000 och en miljon dödsfall per år anses bero på förfalskade läkemedel. Dödsfallen kan bero på att patienterna inte fått den läkande substans de behövt, men också på att de förfalskade medlen innehållit farliga ämnen.

Problemet med förfalskade läkemedel gällde i början framför allt s.k. livsstilsmediciner som bantningsmedel, potensmedel och muskelbyggare. Men den vinstgivande kriminaliteten har spritt sig, och idag finns det också förfalskningar av läkemedel mot HIV, hjärt-kärlsjukdomar, cancer och malaria. Det finns också förfalskad antibiotika, vilket bidrar till det allvarliga och växande problemet med antibiotikaresistenta bakterier.

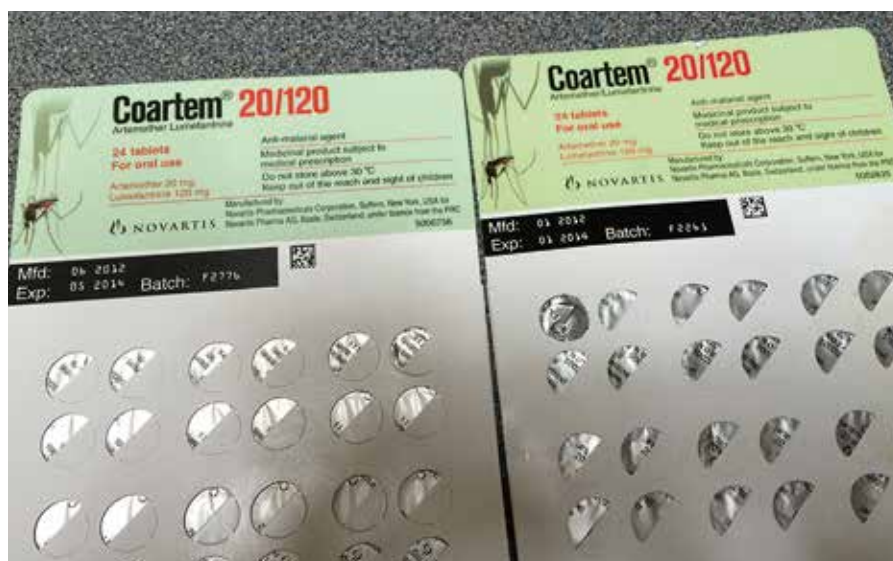
Värst är situationen i den fattiga världen. Verkningslösa och ibland direkt farliga medel mot HIV och malaria riskerar att omintetgöra de framsteg som vunnits mot dessa sjukdomar på senare år. Enligt Worldwide Antimalarial Resistance Network är 35 procent av all malariamedicin förfalskad, med ännu högre siffror i vissa länder som Nigeria där 64 procent av malariamedicinen är falsk.

- falskade mediciner som inte fungerat, berättar Susanne Lundin.

I LÄNDER MED DÅLIG KONTROLL över import och läkemedelshandel finns de förfalskade läkemedlen överallt, från de stora sjukhusen till de små marknadsständer. I Sverige hittar man de förfalskade medlen på Internet. Vanliga "förfalskningsområden" är antidepressiv medicin, potensmedel och bantningsmedel. På oseriösa Internet-apotek, som saknar säkerhetssymbolen med ett vitt kors på grön botten, kan man beställa både sådana medel och receptbelagda läkemedel.

– Det är förledande enkelt att beställa medicin via nätet. Och förpackningarna är så välgjorda att även en expert har svårt att se skillnad på förfalskade och äkta askar, säger Susanne Lundin.

Sverige har hittills inga fall av falska läke-

Vilket är originalet och vilken är den förfalskade malariamedicinen? Ibland kan det vara nästintill omöjligt att avgöra vad som är vad. FOTO: SUSANNE LUNDIN

FÖRFALSKADE LÄKEMEDEL I SVERIGE

Andelen svenskar som köpt läkemedel via Internet ökar för varje år. Enkäter visar att hundratusentals svenskar beställt både receptbelagda och icke receptbelagda läkemedel via nätet.

Läkemedelsverket, Tullverket och polisen i Sverige samarbetar i en global operation kallad Pangea, som samordnas av Interpol och syftar till att bekämpa piratkopierade och olagliga läkemedel. Varje år beslagtas i denna operation miljontals tabletter, och ett stort antal webbplatser stängs.

Förra årets Pangea-beslag i Sverige innehöll en mängd narkotikaklassade läkemedel som sömnmedel och lugnande medel, men också antibiotika. De bantningsmedel som togs i beslag hade enligt Läkemedelsverket ofta ett felaktigt innehåll: analysen visade att de bl.a. innehöll ett lokalbedövningsmedel, en antidepressiv substans och ett medel mot virus.

”VD:n för läkemedelsföretaget Sanofil, Christopher Viehbacher, räknar med att globalt sett tio procent av alla läkemedel är förfalskade, men i vissa länder i tredje världen kanske hela femtio procent.”

medel inom hälso- och sjukvården, men i Storbritannien upptäckte man häromåret att falsk medicin mot bland annat Alzheimers, prostatacancer och schizofreni spritts på sjukhus, apotek och vårdhem, så att tiotusentals läkemedelsförpackningar fick återkallas. Och i USA har flera sjukhus använt förfalskad cancermedicin så att svårt sjuka patienter fått tabletter som inte innehållit något annat ämne än majsstärkelse.

VÄRST ÄR PROBLEMET i de fattiga länderna. VD:n för läkemedelsföretaget Sanofil, Christopher Viehbacher, räknar med att globalt sett tio procent av alla läkemedel är förfalskade, men i vissa länder i tredje världen kanske hela femtio procent.

– Det behövs åtgärder av många olika slag: bättre tullkontroll, effektiv lagstiftning, en större medvetenhet om problemet samt

enkla möjligheter att kontrollera stickprov på olika läkemedel. En del av detta är på väg, men mycket återstår, säger Susanne Lundin.

Hennes forskning ligger långt från den gamla sortens etnologi som sysslade med allmogekultur och folktro. Dagens etnologi inriktar sig på aktuella samhällsfrågor, men har fortfarande fokus på människors beteenden och tankemönster.

– Själv har jag länge sysslat med människors inställning till hälsa och sjukdom. Det är samma frågor som kommer in i flera av mina projekt, både om organdonation och organhandel, stamcellsturism, Huntingtons sjukdom och förfalskade mediciner – frågor om människors längtan efter hälsa, och hur denna längtan kan missbrukas av halvlegala och illegala aktörer.

INGELA BJÖRCK

Ny förståelse för kristendomens rötter

Han har levt med koptiska munkar i ökenkloster i Egypten, undervisat i Jerusalem och läst orientaliska språk för att bättre förstå klostrens handskrifter. Kyrkohistorikern professor Samuel Rubenson har precis avslutat ett sjuårigt forskningsprogram om tidigt klosterväsende och det har förändrat synen på munkarna i det antika Egypten och Syrien. ►

Samuel Rubenson demonstrerar forskningsprogrammets digitala verktyg för munkarna i Makarios-klostret. FOTO: HUGO LUNDHAUG

När Samuel Rubenson reste runt i öknen i Egypten i början på 80-talet för att studera kloster mötte han koptiska munkar som gjorde ett starkt intryck på honom.

– De levde i en så totalt annorlunda värld, men när jag började prata med dem kunde jag se att deras sökande egentligen var det samma som mitt eget. Detta väckte min nyfikenhet och det är väl därför jag sysslat så mycket med klosterliv, berättar Samuel Rubenson.

I DET NU AVSLUTADE forskningsprogrammet "Det tidiga klosterväsendet och den antika bildningen" som finansierats med 30 miljoner från Riksbankens jubileumsfond, har Samuel Rubenson kunnat sammanföra sina forskningsintressen och även förändrat synen på klostren och munkarna i det antika Egypten och Syrien. Den allmänna uppfattningen om dessa första antika kristna kloster har varit att de bröt med den antika bildningstraditionen och orsakade dess fall.

– De har tidigare tolkats som en radikal kristen proteströrelse som drog sig undan världen – en enkel rörelse som var både bildnings- och kulturfientlig – och att klostren förfinades först med de västliga klostren.

Men genom studier av handskrifter och arkeologiskt material visade Samuel Rubenson och hans forskarkollegor att det finns ett nära samband mellan dessa kristna kloster och den antika bildningen.

– De antika klostren kan ses som en kristen variant av filosofskolorna i antiken. De

SAMUEL RUBENSON

ÅLDER: född 1955

BOR: i Höör

FAMILJ: gift och har tre barn och två barnbarn.

SPRÅK: svenska, engelska, tyska, och hjälpligt franska, arabiska och amharinja, men läser även grekiska, latin, koptiska, gi'iz (klassisk etiopiska), syriska, och georgiska

AKTUELL MED: Boken "Det tidiga klosterväsendet och den antika bildningen"

Samuel Rubenson är professor i kyrko- och missionsstudier. Han kan hela tolv språk i varierande grad.

FOTO: GUNNAR MENANDER

"De antika klostren kan ses som en kristen variant av filosofskolorna i antiken. De för vidare bildningen och utbildningen."

för vidare bildningen och utbildningen. Klostren har varit kultur- och bildningscentra både i öst och i väst.

Samuel Rubensons djupaste strävan har varit att förstå de orientaliskt kristna, och han säger att det förstås också finns en äventyrlighet i att leta efter och att öppna handskrifter och kanske vara den första som läser dem på mer än tusen år. Han fascinerar av relationen mellan religion och kultur och forskningsprogrammet kan i mångt och mycket sägas vara ett resultat av hans egen bakgrund och uppväxt.

SAMUEL RUBENSON ÄR SVENSK men växte upp i Etiopien, där hans pappa var professor i historia vid universitetet. I hemmet var det alltid folk av olika nationaliteter och

olika religiös bakgrund på besök. Han gick i tysk skola, talade svenska i hemmet och i vardagslivet pratade han engelska och amharinja, som man talar i Etiopien.

– Jag mötte väldigt tidigt och under lång tid en kulturell mångfald som skapade fascination. Jag kände mig samtidigt trygg i den för det var ju vänner och människor som vi umgicks med som var så här olika, berättar han, och har sedan dess alltid försökt förstå hur människor som är olika ändå har något gemensamt.

NÄR SAMUEL RUBENSON kom till Sverige som 15-åring för att gå på gymnasiet blev det en tuff period.

– Jag hade svenska som modersmål men jag förstod inte miljön och kunde inte histo-

rien. Jag började längta ut i världen och har gjort det sedan dess tror jag.

Han började läsa i Lund men kände sig snabbt instängd. Han insåg tidigt att om man ska kunna förstå våra gemensamma kristna rötter behöver man gå tillbaka till det antika källmaterialet – kyrko- och ökenfädernas texter – och då klarar man sig inte utan språk. Han studerade därför orientaliska språk – koptiska, syriska, georgiska, armeniska, klassisk etiopiska – i Tübingen, och sedan även arabiska i Lund och under ett år i Egypten.

Samuel Rubenson fortsatte sedan att resa och besöka kloster och leta efter handskrifter.

– Jag har tagit alla chanser jag fått att resa och delta i internationella sammanhang. Jag har varit på otaliga internationella konferenser, och har bland annat undervisat i Jerusalem och Budapest, i Libanon, Norge och Tyskland.

DET KAN KANSKE VARA SVÅRT att se hur djupdykande i tusentals handskrifter kan kopplas till behov i vårt samhälle idag men Samuel Rubenson ser kopplingar mellan sin forskning och flyktingfrågan.

Han har varit mycket i Syrien och Egypten för att bistå de utsatta kristna minoriteterna för Svenska kyrkans räkning. Här kan hans forskning sammanföras med de akuta frågor som en utsatt minoritet ställs inför.

– Det är lätt att förlora sin identitet och att känna sig värdelös som flykting. När jag säger till exempelvis en syrisk flykting att ert arv – era texter är vi angelägna om att rädda för det är en del av vår kultur också, så stärker det självkänslan. Man känner sig sedd och uppskattad, säger Samuel Rubenson.

– I flyktingfrågan kan man direkt se hur den här typen av forskning kan lösa spänningar och konflikter som uppstår i samhället när olika kulturer möts. Den visar invandrade kristna och invandrade muslimer en större värld och större möjligheter att umgås och en historisk process som de är en del av. Jag tycker att min forskning bidrar till att öppna fönster och dörrar för människor i ett utsatt läge. Att bygga bort rädslor tror jag är något av det viktigaste vi kan göra för att undvika konflikt och aggressivitet idag.

GISELA LINDBERG

Yimrihane Kristos, en kyrka med ovärderliga målningar byggd i en väldig grotta i slutet av 1000-talet.

FOTO: JONAS RUBENSON

Bevarande av medeltida etiopiska kyrkor intresserade ambassadör

I maj besökte den etiopiske ambassadören Lunds universitet och träffade Samuel Rubenson för att prata om ett av de etiopiska projekt som han är med i. Det gäller ett samarbete mellan forskare från olika discipliner och universitet i Sverige för bevarande av etiopiska medeltida kyrkor. Kyrkorna från 1100–1200-talet har unika målningar som nu håller på att vittra sönder. Inom projektet har man hittills gjort en del förarbete, men det behöver göras mer konkreta insatser. Förutom direkt kunskap om bebyggelsevård och restaurering ingår det i projektet att medvetandegöra den etiopiska lokala befolkningen. För att

de själva ska kunna ta ansvar för restaureringen har etiopiska präster och kulturansvariga bjudits till Sverige för att se hur vi arbetar med att bevara och restaurera våra kyrkor.

– Det är svårt att få pengar för att bevara kulturarv. Bistånd ska vara fattigdomsbekämpning och är koncentrerat på mat och mänskliga rättigheter. Vi kämpar med att försöka få t.ex. SIDA att förstå att pengar till att rädda kulturarv också är en form av bistånd. Det är viktigt att stödja den lokala kulturen eftersom det stärker identiteten och kan ge landet inkomster i form av turism, säger Samuel Rubenson.

GISELA LINDBERG

ÖKENFÄDERNAS TÄNKESPRÅK

Studier av de ursprungliga ökenfädernas tänkespråk har varit i centrum för det nyligen avslutade forskningsprogrammet. Det rör sig om tusentals tänkespråk bevarade i hundratals olika varianter på ett tiotal språk. För att kunna jämföra och analysera dessa handskrifter har man byggt upp den interaktiva databasen Monastica som ingår i Lunds universitets arbete med digital humaniora.

Tänkespråk är korta sentenser, dialoger eller anekdoter av levnadsvisdom, slagkraftiga formuleringar avsedda att memoreras och grannas på, lite som en karikatyr eller seriestrip. I klassisk bildning och sedan i hela klostertraditionen har sådana utgjort de grundläggande byggstenarna i utbildning. De har varit material för att lära sig läsa och skriva, lära sig grammatik, men också retorik och till sist levnadsvisdom.

Exempel: Abba Antonios sa: "Det kommer en tid när människorna är galna, och om de ser någon som inte är galen, vänder de sig mot honom och säger: 'Du är galen', eftersom han inte är som de."

Tvärvetenskapliga Pufendorfinstitutet får mycket goda omdömen i en internationell utvärdering. Det tänks, experimenteras och samarbetas över gränser på ett sätt som imponerar. Institutet är nu moget att också spela en strategisk roll som motor för tvärvetenskap inom hela universitetet, menar utvärderarna.

Pufendorfinstitutet

– redo att bli tvärvetenskaplig motor

Allt fler forskare från olika ämnen går ihop och ansöker om att få driva tvärvetenskapliga projekt inom Pufendorfinstitutets ram. Från att ha varit bara två–tre projekt vid starten för sju år sedan bedrivs nu mer än tio projekt, varav tre är mer omfattande teman. De har potential att generera verkligt innovativa idéer med stor påverkan, menar utvärderarna (se fotnot). De betonar hur viktigt det är att forskarna är fria att söka kunskap inom olika fält och inte i förhand behövt formulera ex-

akt vad de förväntas uppnå. Om arbetet gett några konkreta resultat vet inte utvärderarna, men ett tecken på kvalitet är att samtliga teman som avslutats under perioden 2009–2013 har säkrat framtida finansiering.

ANDRA VINSTER ÄR de tvärvetenskapliga nätverk som byggts och den träning i det tvärvetenskapliga samarbetets konst som forskarna fått. Av de 400 forskare som hittills varit med har en stor majoritet fortfarande kontinuerlig kontakt med sina gamla kolle-

ger och inte mindre än två tredjedelar samarbetar fortfarande i olika forskningsprojekt.

Utvärderarna tycker att det nu är dags för Pufendorfinstitutet att spela en större och mer strategisk roll för universitetet som helhet. I gengäld måste universitetet ge stabilitet och mer långsiktig finansiering.

Hur ska då institutet arbeta för att fler ska lockas att jobba tvärvetenskapligt? Ett sätt är att vid sidan om de "bottom up-projekt" som är regel, bjuda in tvärvetenskapliga forskargrupper att komma med förslag hur

Pufendorfinstitutet erbjuder en inspirerande miljö för tvärvetenskapliga forskargrupper. Foto: PETRA FRANCKE

Gruppen som studerar e-hälsa har möte (för mer om e-hälsa, se sidan 44). FOTO: GUNNAR MENANDER

man kan arbeta kring ett eller två teman som bestäms "uppifrån".

Pufendorfinstitutet kan också dela med sig mer av sina kunskaper när det gäller att organisera tvärvetenskaplig forskning. Utvärderarna föreslår workshops. Varje temaprojekt borde också kunna erbjuda en internationell kurs riktad till forskare som befinner sig i början av sin karriär, exempelvis doktorander och post docs, för att på det viset främja tvärvetenskapen.

Även om Pufendorfinstitutet är en inkubator för tvärvetenskapliga projekt i sin linda, så bör forskningsresultaten utvärderas, menar utvärderarna också.

När det gäller internationella gästforskare så föreslås ökad flexibilitet för att fler ska kunna komma till Lund – det kan ha ett värde även om det blir kortare perioder, me-

nar utvärderarna. De påpekar att det också är viktigt att gästerna dras in i forskargemenskapen.

FÖR ATT YTTERLIGARE VIDGA de vetenskapliga nätverken föreslås att varje temaprojekt inte bara avslutas med större symposier utan också håller sådana på ett tidigt stadium – med inbjudna internationella forskare. På det viset får fler experter inflytande på projektet och kan också fungera som stöd under dess gång.

I takt med att Pufendorfinstitutet får allt fler ansökningar ökar också avlagen, vilket kräver transparens i beslutsprocessen, menar utvärderarna. De rekommenderar också att institutet utarbetar en klar policy för hur man ska stötta temaprojektens ledare.

BRITTA COLLBERG

PUFENDORFINSTITUTET

På Pufendorfinstitutet bedrivs tvärvetenskaplig verksamhet i projektform, i teman och studiegrupper initierade av forskare från hela universitetet.

Under 2015–2016 arbetar tre teman:

- The Credit Society – A Delicate Balance Between Risk and Opportunities
- Degrowth
- eHealth – For Better or Worse

Sju mindre projekt drivs i avancerade studiegrupper:

- Intersectionality and Climate Scenarios (förlängd från 2014–2015)
- Quantifying and Communicating Uncertainty
- Blood – Good and Evil
- Governing Land-use in a Changing Climate
- Integrate
- Language of Accounting: Financial reporting as organizational communication
- Nanosäkerhet: Nya material, nya risker?

FOTNOT: Utvärderingen heter "Seven Year Review of the Pufendorf Institute of Advanced Studies at Lund University" och är gjord av Alan Irwin, Copenhagen Business School, Kate Soper, London Metropolitan University och Richard Taylor, University of Oregon.

Hur var det att forska på Pufendorfinstitutet och resulterade det i något?

Genusvetare Kerstin Sandell har deltagit i två temagrupper på Pufendorfinstitutet. Båda med fokus på ESS och MAXIV:

– Det bästa med Pufendorfinstitutet är det lugna och kreativa utrymmet man får tillgång till när man är där. Man är ju där under en ganska kort tid och ser då till att skapa tid tillsammans.

Kravet på att man ska vara där minst en dag i veckan är bra.

– Forskningen på Pufendorf resulterade i att vi sökt och fått anslag till ett stort tvärvetenskapligt projekt via Wallenbergsstiftelsen. Jag har varit med och byggt upp nya nätverk och just nu håller Lunds universitet i en nationell konferens för forskare inom forskningsområdet Science and Technology Studies. Det hade vi inte kunnat göra för några år sedan.

Ekaterina Chertkovskaya post doc från Företagsekonomiska institutionen som leder en forskargrupp om "degrowth", det som på svenska kallas nerväxt eller otillväxt.

– Jag och min kollega Alexander Paulsson ville fördjupa oss i ämnet "degrowth" och därför började vi leta efter andra forskare

Fler tvärvetenskapliga konferenser på gång

– Jag ser utvärderingen som ett kvitto på att vi har gjort något verkligt bra.

Det säger Sune Sunesson som är föreståndare för Pufendorf-institutet och mycket glad över den positiva utvärderingen.

Sune Sunesson var med i den arbetsgrupp som tog fram riktlinjerna för Pufendorfinstitutet inför starten för sju år sedan. Sedan fyra år tillbaka är han institutets föreståndare.

– Redan från början valde vi att ta fasta på idéer som kommer från forskarna själva och det konceptet har visat sig framgångsrikt, säger han. Tvärvetenskap uppstår när forskarna har ett gemensamt problem att lösa. Risken är annars att man får ett projekt där de olika kompetenserna arbetar parallellt utan att forskningen för den skull blir gränsöverskridande.

Vid två tillfällen har man vänt på konceptet och istället låtit forskare bilda grupper enligt top-down-modellen så som utvärderarna föreslår att man också ska kunna göra (se artikel på förra uppslaget). Ena gången handlade det om epigenetik och

det bestämdes uppifrån eftersom institutet var alldeles nytt och ledningen ville få igång verksamheten. Andra gången handlade det om samhällsvetenskaplig och humanistisk forskning om MAX och ESS. Då var ämnesområdet förutbestämt men olika forskargrupper fick lämna in sin ansökan.

– Båda dessa teman blev bra, men det är svårare att få in ansökningar från forskargrupper när ämnet redan är bestämt på förhand, säger Sune Sunesson.

Ett råd från utvärderarna som Pufendorfinstitutets ledning har tagit fasta på är att anordna en stor internationell konferens om tvärvetenskaplighet, bland annat för att sprida de erfarenheter som man samlat på sig under de sju år som institutet har funnits.

Sune Sunesson är också öppen för att, på utvärderarnas inrådan, fortsätta utveckla andra typer av mer riktade initiativ exempelvis konferenser och workshops kring aktuella teman. Under senare tid har man ordnat workshops kring ebola- och zikaviruset. Nu funderar man på att ordna en konferens kring migration.

– Konferenser kan få forskare att bilda nätverk utan att de behöver ta steget ut

Pufendorfinstitutets föreståndare Sune Sunesson är glad över utvärderingen.

och engagera sig i en tvärvetenskaplig temagrupp, säger Sune Sunesson.

Vilka teman tycker du själv är särskilt intressanta?

– Redan 2008, innan institutet startade, så tänkte jag att frågeställningar kring vatten var något som forskare borde arbeta mer tvärvetenskapligt kring och här har jag verkligen blivit bönhörd. Flera forskargrupper har tangerat detta.

– Något jag personligen gärna skulle vilja se i framtiden är tvärvetenskapliga forskargrupper kring folkomflyttningar och fattigdom, säger Sune Sunesson och tillägger att arbetet som föreståndare på Pufendorfinstitutet är det roligaste han haft under hela sin akademiska karriär.

**TEXT: ULRIKA OREDSSON
FOTO: GUNNAR MENANDER**

► inom andra discipliner för att kunna starta en Pufendorfgupp. Det är ett ämne där det verkligen behövs dialog mellan många ämnen; ekonomer, forskare inom socialt arbete, utvecklingsforskare och statsvetare för att nämna några. Tack vare Pufendorfinstitutet har vi fått möjligheter att ha en dialog om ett angeläget tema. Det enda negativa, om man ens kan säga det, är att jag gärna hade varit på Pufendorfinstitutet en ännu längre tid...

– Hittills har arbetet i vår grupp resulterat i att vi ska organisera två olika sessioner i en stor degrowth-konferens som anordnas vartannat år. Kanske anordnar

vi den i Lund nästa gång. Det hade varit en stor sak. Särskilt som ämnet hittills har rönt ganska lite intresse i de nordiska länderna jämfört med på kontinenten. Nu hoppas vi att forskningsområdet växer även här.

Max Koch är professor i socialt arbete och ansvarig för temat "Sustainable welfare" som avslutades förra året.

– Det är ett mycket viktigt forum för

forskningsfrågor som är för breda för att matcha de utlysningar som forskningsfinansierarna gör. I vårt fall handlade det om att föra samman forskning inom hållbarhet med välfärdsforskning. Tiden på Pufendorf gav oss tid att precisera frågeställningarna.

– Förlaget Routledge har nyligen gett ut en bok som vår grupp skrev. Det unika med den är att vi skrev alla kapitel i verkligt tvärvetenskapliga konstellationer. Vi har också gjort en del gemensamma publikationer och sökt anslag tillsammans. Dock har vi inte fått svar än från finansierarna.

ULRIKA OREDSSON

listan.

Marianne Thormählen, internationell auktoritet inom engelsk litteratur och f.d. prodekanus med ansvar för forskningen inom humaniora/teologi går i pension efter tjugo år som professor. Hon lämnar sin tjänst men fortsätter att driva Lund University Press på deltid. Här listar hon fem verk som hon läser om och om igen.

Fem verk som förändrat mitt liv

- 1 JANE EYRE (1847)** av Charlotte Brontë
Jane Eyre har allt – spänning, dramatik, den stora passionen, men också psykologisk skarpblick och ett kryddmått humor. Framför allt skildrar den hur en ensam, fattig flicka kämpar för sin integritet om det så ska kosta henne livet, vilket det nästan gör. Gripande från första meningen.
- 2 A SONG: 'ABSENT FROM THEE I LANGUISH STILL' (1673)** av John Wilmot, 2nd Earl of Rochester
Hovpoeten Rochesters mest kända dikt, på ett traditionellt versmått men med ett allt annat än traditionellt innehåll. Den gjorde mig nyfiken på Rochester, och det slutade med att jag skrev en bok om hans poesi.
- 3 THE WASTE LAND (1922)** av T. S. Eliot
1900-talets mest omskrivna dikt på engelska språket utövar sin ordmagi i kraft av sin enorma emotionella laddning. Det är en dikt som ger ord åt hur ont det kan göra att leva, men den har stora skönhetsvärden också. Jag skrev min avhandling om den, och den har följt mig genom livet.
- 4 GAUDY NIGHT (1935)** av Dorothy L. Sayers
En annorlunda deckare i klassisk Oxfordmiljö. För en Oxfordälskare är den omistlig, men den ger också uttryck för en välgörande faktainriktad vetenskapssyn. Samtidigt visar den vad verklig kärlek är – och inte är. Finns i svensk översättning som "Kamratfesten".
- 5 THE TENANT OF WILDFELL HALL (1848)** av Anne Brontë
En djärv och skoningslös skildring av ett äktenskaps sönderfall. Men man möter också människor med mod och självstyrka, och slutet är tillfredsställande. Finns i svensk översättning som "Främlingen på Wildfell Hall". Ta med den till hängmattan!

FOTNOT. Lyssna gärna på HT-podden där Marianne Thormählen intervjuas om sin tid vid LU. Klicka vidare från www.ht.lu.se

Marianne Thormählen listar sina fem favoriter inom den engelskspråkiga litteraturen i den ordning hon först läste dem.

FOTO: GUNNAR MENANDER

Gatukonst rycker oss ur vardagslunken och påverkar oss mer direkt än konst på galleri, menar konstvetaren Peter Bengtsen och tar oss med på en street art-promenad genom Malmö.

Konst med kraft

Peter Bengtsen guidar oss runt till fots i snålblåsten. På en utstickande kant ovanför våra huvuden lutar sig en liten kostymbubbe med portfölj ut och blickar dystert nedåt på Stenhuggaregatan, som om han funderade på att hoppa.

– Jag älskar verkligen upptäckarfasen med street art, skattjakten, när jag upptäcker något som de flesta bara går förbi, säger han och visar ytterligare en liten hukande affärsman ovanför en ventil. Bakom kostymbubbarna står konstnären Isaac Cordal.

DESTO LÄTTARE ATT UPPTÄCKA är muralmålningen, gjord av Phlegm, som täcker en hel vägg där gatan tar slut, där håriga apliknande figurer klänger sig uppåt. Vi går i spåren av 2014 års street art-festival, Artscape, i Malmö. Internationella gatukonstnärer bjöds in för att måla väggar, skulptera, sticka och hålla workshops runtom i stan. För några år sedan exploderade street art-festivalerna i Europa och de bästa av gatans målare, som tidigare målade illegalt och inte tjänade en krona, blev stjärnor. Nu turnerar de runt på olika festivaler och får stor exponering i städer där de får måla husfasader. Street art har blivit allt mer accepterat som kulturellt uttryck, men om street art skulle flytta in på museum menar Peter Bengtsen att något skulle gå förlorat.

– Street art har en annan kraft än konst på galleri eller museum. Vi är mer benägna att ta till oss budskapet när det dyker upp plötsligt och oväntat i stadsmiljön. Den provocerar och uppmanar oss att ta ställning.

PETER BENGTSENS nuvarande forskningsprojekt undersöker just hur street art med klimatbudskap påverkar oss, eftersom jordklotets feber och miljöförstörelse engagerar många gatukonstnärer. Själv brukar Peter Bengtsen cykla runt för att se om något nytt har dykt upp. Ibland träffar han på personen som har hållit i sprayburken, eftersom de ofta återvänder för att dokumentera vad de har gjort.

– Men jag umgås inte mycket med dem, jag är mest intresserad av konsten. Själv är jag noga med att hålla mig inom lagens gränser, jag skulle aldrig bryta mig in på en

ödetomt för att komma nära en målning.

Muren längs Folkets park i Malmö är täckt av ett flera centimeter tjockt lager av färg. Nya bilder målas ständigt över gamla. Ibland drösar hela sjok av färg ner.

– Det är nästan som konsthistorisk arkeologi, lager på lager. Här finns nästan alltid något nytt, ofta är det bilder med politiska budskap.

VINDEN HAR VÄNT i allmänhetens ögon, idag uppskattas street art av fler. De flesta gör skillnad på klotter och gatukonst. Annat var det för bara några år sedan då nolltolerans mot graffiti och street art gällde. I Stockholm drogs till och med affischer tillbaka för att de gick i graffittistil, som ansågs uppmuntra till klotter. Men även om street art har blivit mer rumsrent, så ses enklare tags fortfarande som fult klotter. En tag är en signatur, ett bomärke för den som sprayar, som man målar på många ställen.

– Själv tycker jag att tagging är underskattat. Att få till en snygg tag tar ofta år av träning. Men jag har full förståelse för att husägare inte uppskattar att få tags sprejade på sina väggar, säger Peter Bengtsen.

Han fortsätter att berätta att det finns en oskriven regel som säger att man inte sprayar på historiska byggnader. Alla följer dock inte den.

– Det har funnits en stor diskussion om street art är konst eller inte. Men konst är konst, oavsett om den är laglig eller inte.

**TEXT: JENNY LOFTRUP
FOTO: GUNNAR MENANDER**

STREET ART-TIPS I MALMÖ

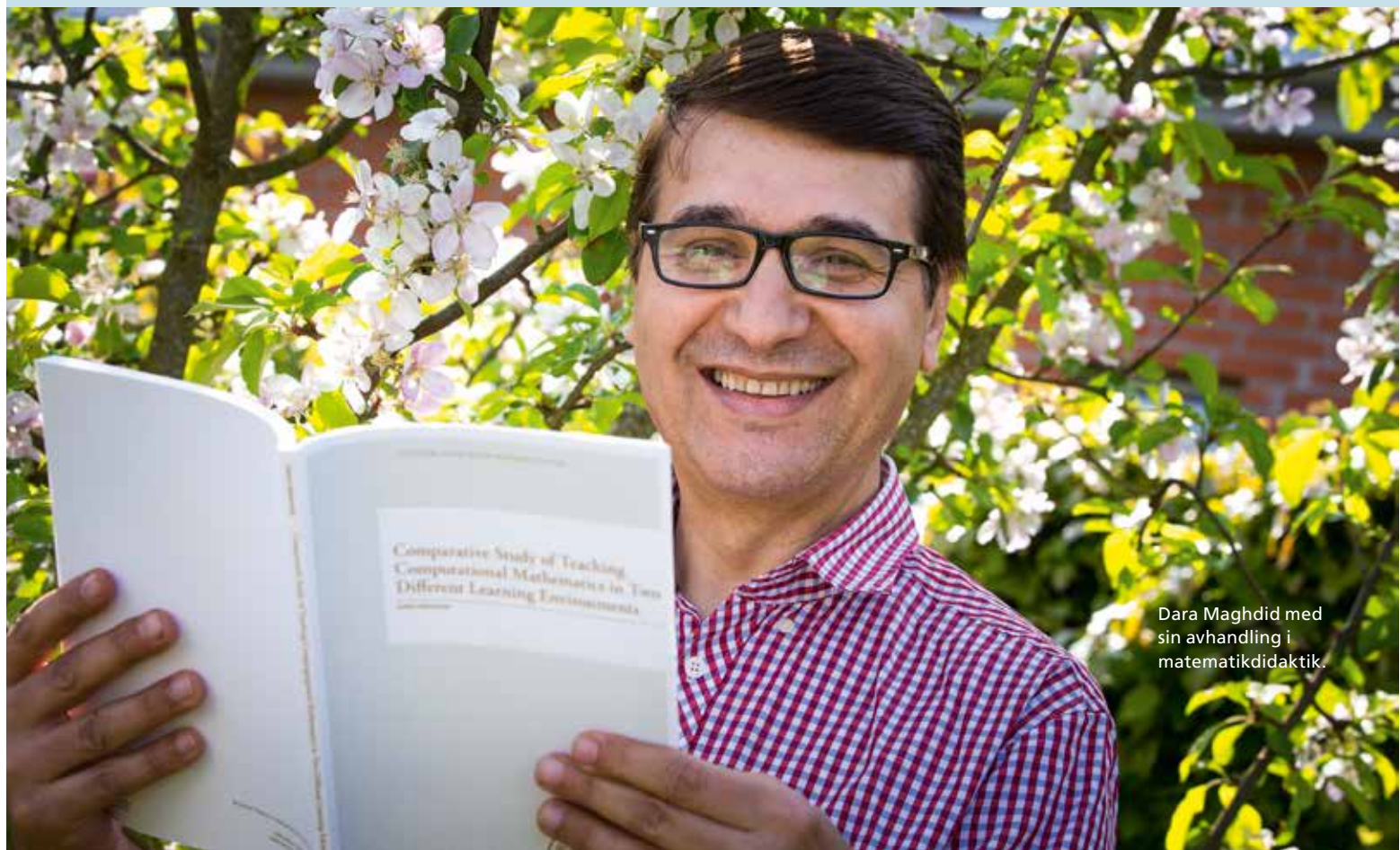
På www.artscape.se/2014-1/ finns en karta med street art i Malmö. Här några nedslag:

- Folkets park, populär vägg, ständigt nya bilder, ofta politisk Kristianstadgatan/Norra Parkgatan,
- Ställverket Möllevångstorget, konstnären Stinkfish
- Stenhuggaregatan, små skulpturer, muralmålning
- Kaptensgatan, P-huset Anna, äldsta lagliga väggen i Malmö
- Ödetomt Rolfsgatan/Palmgatan

Mattedoktor mot alla odds

Uppvuxen i Saddam Husseins Irak vet han att ett ord räcker för att bli dödad, och som tvångsrekryterad soldat var han flera gånger nära att mista livet. Men efter tre masterutbildningar har Dara Maghdid blivit doktor. Han har undersökt kulturella skillnader i matematikundervisning, och nu vill han tacka Lunds universitet. För i framtiden kan motivationen öka bland matematikstudenter – i regionen Kurdistan, men också på andra håll.

Dara Maghdid med
sin avhandling i
matematikdidaktik.

Lunds universitet ingick 2011 ett samarbetsavtal med Soran University, som ligger i Kurdistan i norra Irak.

Dara Maghdid var den första doktoranden som påbörjade sina studier här, och den första att bli klar med sin avhandling. Ett antal masterstudenter har också blivit färdiga under åren.

Dara Maghdids avhandling i matematikdidaktik är en komparativ studie av hur matematikkurserna är uppbyggda i Lund och vid Soran University, som grundades 2009. Han undersöker skillnaderna och föreslår förändringar i bägge universitetens kurser.

– En sak som tidigt slog mig är att studenterna i Soran hyser litet hopp. De vet inte varför de läser matematik och kan inte se någon karriär utöver läraryrket. När jag tittar på deras motivationskurva går den ner mot noll.

SVARET SOM UTKRISTALLISERAS i Dara Maghdids avhandling är att lärare i Soran måste omvandla undervisningsmetoderna så att studenterna får ägna sig åt matematiska problem som hämtats från det verkliga livet.

– När studenterna inser att de kan tillämpa saker fascinerar de av matteprogrammet, av ämnet. Studenterna måste också förstå att de kan arbeta inom nya företag som administratörer, ekonomer eller ingenjörer, säger Dara Maghdid.

Enligt Dara Maghdid är universitetet i Soran sekulariserat och styret i regionen Kurdistan framgångsrikt när det gäller att minska religionens betydelse i samhället.

– Soran ligger i ett lugnt område, och Kurdistan är en ganska rik del av Irak. Många företag etablerar sig och alla stora oljebolag borrar i Kurdistan nu, så det finns gott om möjligheter för utveckling och arbetstillfällen.

Vid universitetet i Soran är fördelningen mellan män och kvinnor ungefär lika på matematikkurserna.

NÅGOT SOM SKILJER universiteten i Lund och Soran åt är att studenterna i Lund kommer med långt bättre kunskaper från gymnasiet och är individorienterade.

Studenter vid Soran University i Kurdistan i Irak. FOTO: DARA MAGHDID

SAMARBETET MED SORAN UNIVERSITY

2011 slöts ett avtal mellan Lunds universitet och det nygrundade och internationellt orienterade Soran University – beläget i regionen Kurdistan i Irak – om samarbete avseende doktorander och masterstudenter i bland annat matematik, datavetenskap och GIS-studier.

Soran University är internationellt orienterat och kallas det "lilla, stora, internationella universitetet".

– I Soran fungerar bara grupparbeten. Så det går inte att kopiera kurser rakt av. Det finns kulturella aspekter som skiljer, och det behövs olika undervisningsstil. En likhet mellan Lund och Soran är att variationstekniken fungerar. Det betyder att läraren visar en sak på olika kvalitativa sätt – genom kontrast, generalisering, separation och fusion. Sedan den tekniken infördes på beräkningsmatematikkursen i Lund 2012 har kursen blivit mer populär, säger Dara Maghdid.

EN VIKTIG DEL i Dara Maghdids avhandling är frågan om hur motivationen kan höjas, och av allt att döma kommer svaret att få betydelse för utformningen av framtidens matematikkurser i Soran. Han ser sitt arbete som en startpunkt och berättar att Lunds universitet tillsammans med Lissabon och ►

DARA MAGHDID

FÖDD: 1966 i Erbil. Växte upp i Irak.

KOM TILL SVERIGE: 1998. "Jag gifte mig med en fantastisk kvinna, Hero Mevan."

UTBILDNING: Master i Computational Mathematics från Salahaddin University (1994).

I Sverige har Dara Maghdid tagit en master i Numerical Analysis (2002) och en master i pedagogik vid Lärarhögskolan i Malmö (2006). 2010 verkade han som dekan för College of Science vid Soran University. Doktorandstudier inleddes 2011 och den 27 maj 2016 promoverades han.

► Poznan har ansökt om medel från Erasmus Plus. Beskedet kommer den 1 juli.

– Om ansökan accepteras blir min avhandling en bas i utvecklingen av matematikkurser i Soran, säger han.

Om det blir nej kommer Dara Maghdid ändå att samarbeta med universitetet i Soran – då genom att undervisa på två matematikkurser.

– Till min hjälp har jag min bibel, avhandlingen om matematikens värden. Jag kommer att ändra varje sak som jag i avhandlingen sett ger resultat. Och nu vill jag tacka LTH och Matematikcentrum, för i framtiden kommer min avhandling att påverka undervisningen i både Soran och Lund.

Han förväntar sig också att det kan komma förfrågningar från en rad andra länder i Europa, Mellanöstern och Afrika om att ta del av hans forskningsresultat.

För Dara Maghdid har den personliga resan gått från förtrycket i Saddam Husseins Irak, där han blev tvångsrekryterad men överlevde både Iran-Irakkriget och Kuwaitkriget, till livet med hus och en stor trädgård i Lund.

– Mitt liv har bestått av en rad farliga dagar och varit fullt av sorg och död. Minst fem

DARA MAGHDIDS AVHANDLING

I "Comperative Study of Teaching Computational Mathematics in Two Different Learning Environments" har Dara Maghdid gjort jämförande studier mellan designen av matematikkurser i olika kulturella miljöer: vid LTH i Lund och vid Soran University i regionen Kurdistan.

Avhandlingen visar bland annat vilka justeringar i undervisningens stil, innehåll, organisation och utvärdering som krävs när en kurs flyttas från ett land till ett annat, beroende på den kulturella kontexten.

Dara Maghdids avhandling vid Avdelningen för matematik LTH och numerisk analys finns att läsa här: www.lu.se/lup/publication/8838851

Dara Maghdid med hatt och diplom vid doktorspromotionen i slutet av maj.

”Jag minns och drömmer om hemska saker. Men till slut kom jag hit. Och nu är jag doktor i matematikdidaktik. Jag kan inte fatta att jag har blivit doktor vid ett av de bästa universiteten i världen. Hur det känns vet bara jag.”

gångar har jag hunnit tänka att jag kommer att dö nu. Jag minns och drömmer om hemska saker. Men till slut kom jag hit. Och nu är jag doktor i matematikdidaktik. Jag kan inte fatta att jag har blivit doktor vid ett av de bästa universiteten i världen. Hur det känns vet bara jag.

DARA MAGHDID blir rörd och tystnar.

– Mina föräldrar glädde sig varje dag som jag överlevt på väg hem från skolan. Av den ständiga faran blir man sjuk. Här i Sverige har jag kunnat fylla mitt liv med kärlek och ägna mig åt min familj.

Att Dara Maghdid vill bidra till en god framtid för studenterna i Soran och i regionen Kurdistan står också klart.

– En jättesvår resa har börjat. Men jag tror på resultaten i min avhandling. Jag kommer aldrig att glömma min handledare, professor Claus Führer, som deltog i alla kurser i Soran och tog risken att åka dit när många var rädda. En stor roll i den pedagogiska delen av min avhandling hade min biträdande handledare Piotr Szybek, och den viktigaste motorn i samarbetet mellan Lund och Soran var professor Petter Pilesjö vid GIS-centrum.

Efter promotionen ska Dara Maghdid ägna sig åt trädgården i Lund. Den är försummad sedan flera år.

**TEXT: TIINA MERI
FOTO: GUNNAR MENANDER**

Forskaren som klev in i garderoben

En glamourös walk-in-closet där kläderna hänger vackert sorterade efter färg. Ser det inte ut så hemma hos dig? Då kan man hyra en professionell garderobsplanerare som rensar fram ditt nya, mer framgångsrika jag.

Nu har personal shoppers tagit steget ända in i garderoberna. De kommer hem till dig, sorterar dina kläder i spara- och slänghögar och hjälper dig att hitta din stil. Än så länge är inte garderobsrensning "big business", men fenomenet växer.

– Man möts framför garderoben, det blir som en snittyta mot det gamla livet och det liv man önskar ha. Garderobsplaneraren säljer drömmen om att slippa "the wardrobe-moment", när man står där på morgonen och ska fatta beslutet vem man vill vara idag, säger Karin Salomonsson, etnolog som har forskat på personlig paketering under ett par års tid.

Den snabba ökningen av yrken som karriärcoach, hälsocoach, personlig tränare, personal shopper och nu även garderobsplanerare tyder på att vi är beredda att betala för att bli snyggare och självsäkrare. Männskor vill ha hjälp med att klara av sådant som man tidigare skötte själv. De tjänster hon har undersökt hör alla till "förvandlingsekonomin", som bygger på tesen att individen ständigt kan – och bör – förändra och förbättra sig. Kunderna är oftast kvinnor.

– De kvinnor som köper garderobsrensning tycker att de får värdefull hjälp, en självförtroendeboost. Man ska akta sig för att säga att garderobsplanerare och liknande yrkesgrupper är duperande. För kunderna handlar det om empowerment, det sorgliga är att den kommer genom att man befäster uppfattningar om hur man ska vara för att räknas som en lyckad kvinna.

Rätt kjollängd, lagom uringning, rätt

Etnologen Karin Salomonsson forskar på personlig paketering.

stil, rensat och i ordning i garderoben. Bilden av en lyckad kvinna innehåller en stor dos kontroll.

– Som kvinna ska man inte låta saker och ting flyta, då kan den dignande garderoben ta över. Man ska ta tag i saker och ting och sätta mål för allt, och så ska det bli bättre – till exempel uppnå en snyggare klädstil och mer kontroll över sitt shoppande.

DE FLESTA SOM KÖPER olika slags klädtjänster, är inte fashionistas utan tycker att kläder på något sätt är problematiskt. Ofta handlar det om delar av kroppen som hänger, dallrar eller som man tycker det finns för mycket av.

Efter garderobsrensning blir det luftigt, tomrummen i garderoben liksom ropar på att fyllas igen och ofta följer en ny shoppingrunda. Ibland förvandlas garderobsplaneraren till personal shopper. Alla som säljer tjänster som handlar om hur man bättre kan paketera sig själv, sitt hem och sin livsstil betonar att man ska lyfta fram det personliga.

– Men "det personliga" förutsätts alltid vara något som står ut, som drar till sig uppmärksamhet. Att det "personliga" kan vara en önskan om att smälta in i väggen är otänkbart.

Skulle du själv vilja köpa garderobsrensning?

– Jag skulle inte våga släppa in en professionell garderobsplanerare. Tänk om hon inte tycker att min stil funkade. Gränsen för min personliga integritet går vid garderobsdörren.

TEXT: JENNY LOFTRUP
FOTO: GUNNAR MENANDER

Från en fiskeby i ögruppen Vesterålen i Norge hämtar Ulrika Sandén kunskap om hur vi kan få bättre livskvalitet. FOTO: JAN-HELGE69

Projekt om proaktiv cancervård vill hitta nya vägar till vården

TVÄRVETENSKAP. Cancer är en folksjukdom som finns i 200 olika typer och drabbar en av tre. Ändå är kunskapen om sjukdomen inte särskilt stor. Många drar sig för att söka vård och bär istället på sin oro över att bli sjuk. Nu planerar Institutionen för designvetenskaper att bygga upp ett forskningscentrum med inriktning mot proaktiv cancervård.

– Vi vill korta tiden från att man börjar oroa sig över något, till exempel ett födelsemärke, till att man kommer i kontakt med vården. Om du kommer till läkaren i god tid kanske det räcker med en operation – sedan är det klart, säger Ulrika Sandén, doktorand vid Institutionen för designvetenskaper.

Forskargruppen Proaktiv cancervård samlar kompetenser inom teknik, medicin, logistik, socialt arbete och folkhälsa. Målet är att hitta nya vägar till vården med utgångspunkt från patientens behov. För att öka den allmänna kunskapen om cancer samarbetar forskarna med bland annat Attendo i Helsingborg, Friskis & Svettis i Lund och Botkyrka kommun i Stockholms län.

– Hemtjänsten arbetar med människor

Ulrika Sandén är doktorand vid Institutionen för designvetenskaper. FOTO: EVA NELSSON

i åldern 75+ medan idrottsföreningar även når ut till yngre målgrupper. I Botkyrka kommun följer vi ett spännande projekt där man arbetar med hälsoinformatörer. Det är kommuninvånare som är volontärer och informerar sina vänner och kollegor om cancer, prevention och hälsa, berättar Ulrika Sandén.

NÅR DET GÄLLER ÖVERLEVNAD är nämligen tidig upptäckt en av de viktigaste faktorerna. Forskargruppen studerar hur man kan öka användbarheten av ny teknik, till exempel utandningsprov eller symptommonitorering genom en mobilapp.

– Med teknik och interaktiva verktyg kan vi också minska tristessen på sjukhus. Tänk dig att föra in naturen på sjukhusväggarna med virtual reality. Eller att låta patienter komma i kontakt med varandra genom datspel, säger Ulrika Sandén.

Satsningen på proaktiv cancervård handlar också om att förenkla tillvaron och nuet för den som har cancer och närstående. Under en tid bodde Ulrika Sandén i en liten fiskeby i ögruppen Vesterålen i Norge. Därifrån har hon hämtat inspiration till artikeln "Nuets förnöjsamhet", som gav henne pris för bästa artikel inom sociologisk forskning förra året.

NU STUDERAR HON hur olika former av gruppverksamheter kan skapa trygghet och förnöjsamhet i nuet för människor som har cancer. Det kan vara en facebookgrupp, eller varför inte en träningsgrupp på Friskis & Svettis?

– Mentaliteten i Vesterålen är mycket speciell. Det var ballt att bo där, jag tappade hakan en gång i veckan. Folk har roligt och man har ganska svart humor. När någon blir sjuk hittar man ett positivt sätt att bekräfta det hemska och kanske säger "Nu måste vi skynda oss att ha den där festen!".

EVA NELSSON

Kungl. Fysiografiska sällskapets vårsymposium

Mix av fri och riktad forskning behövs

Det är omöjligt att säga vilken slags forskning som leder till stora genombrott:

– Både fri grundforskning och riktade satsningar behövs. Viktigt är att behålla bredden även i den tillämpade forskningen och ge förutsättningar att arbeta långsiktigt, menar idéhistorikern Anna Tunlid.

Anna Tunlid var en av talarna på Kungl. Fysiografiska sällskapets vårsymposium i slutet av maj. Temat "Nya satsningar, idéer och möjligheter för forskningen" belystes från olika ämnesshorisonter.

Anna Tunlid har analyserat mediernas, politikernas och experternas roll i debatten kring skogsdöden som rasade under 70- och 80-talen. Forskare och andra aktörer utnyttjade medierna för att slå larm om hotande skogsdöd och samhället svarade med riktade miljöforskningsinsatser. En akademisk strid utbröt mellan två forskargrupper – den ena baserad i Lund den andra vid SLU i Uppsala – om vilka åtgärder som borde vidtas. Det gick därhän att man från nationellt håll satte in vetenskaplig medling mellan de två forskarlägren.

INNAN NÅGRA STORSKALIGA åtgärder mot skogsdöden hunnit sättas in hade emellertid allt fler börjat ifrågasätta själva grundproblemet: Hade man verkligen haft någon skogsdöd i Sverige? Samtidigt ändrades villkoren för finansiering av miljöforskningen, vilket förmodligen också bidrog till att "skogsdöden" under 90-talet successivt försvann från debatten.

Miljöproblem och hur vi uppfattar dem är i hög grad styrt av experter, sammanfat-

Hur vi uppfattar miljöproblem styrs i hög grad av experter, menar idéhistorikern Anna Tunlid.

tade Anna Tunlid. I fallet med skogsdöden använde alltså forskare och andra experter mycket medvetet medierna för att slå larm. Ibland handlade det också om att få anslag till egna projekt.

– Riktad miljöforskning fyller en roll. Det problematiska här var att de kritiska rösterna stängdes ute för tidigt. Bredd och komplexitet behövs i miljöforskningen och riktad forskning måste också få ta tid. Forskarna kan inte bara ägna sig åt sitt specialområde – de har ett ansvar för att upprätthålla dialogen med andra forskare och med politiker, menade Anna Tunlid.

Hur forskningsbidrag och anslag fördelas

togs upp av flera talare på symposiet. Bengt Hansson, professor i filosofi i Lund, pekade på snedfördelningen av anslag mellan fakulteter. Samhällsvetenskap liksom humaniora och teologi har fler studenter och relativt sett mycket färre doktorander jämfört med medicin och naturvetenskap.

– Det finns goda skäl att se över och söka olika lösningar för hur forskningen organiseras inom olika områden, menade Bengt Hansson.

Hur hjälper vi vetenskapen bäst? Crafoordska stiftelsen delar ut mindre belopp till flera hundra Lundaforskare årligen, medan Familjen Kamprads stiftelse delar ut relativt sett större belopp men till ett mindre antal forskare. Vilket är att föredra, undrade Lennart Nilsson, som är ledamot i båda stiftelsernas styrelser.

– Det finns ingen formel för vad som är bäst, man måste prova sig fram och följa upp det man gör, svarade Lars Kloo, professor på KTH och huvudsekreterare i Vetenskapsrådet för naturvetenskap och teknik.

VETENSKAPSRÅDETS FILOSOFI är annars att "vattna hela rabatten", dvs. att utifrån vetenskaplig peer review satsa på forskningsbidrag till de forskningsansökningar som håller hög kvalitet. Att det ska leda till Nobelpris kan man kanske inte räkna med, men chanserna för vetenskapliga framgångar ökar om kreativa forskare får stöd och arbetsro och därför är långsiktig finansiering också en viktig faktor, menade Lars Kloo. Liksom flera andra på symposiet var han för en mix av fri och riktad forskning, den senare för att tillgodose specifika samhällsbehov men också för att ge tvärvetenskapliga projekt en chans, projekt som annars riskerar falla mellan stolarna.

Kriget mot cancer, vad vi kan lära av historiskt lärande, samarbetets utmaningar, ESS och mycket mera avhandlades också under symposiet, som kommer att sammanfattas i en bok. Förra årets symposium med temat "Forskningens rekrytering och förnyelse" finns för övrigt nu i tryck.

**TEXT: BRITTA COLLBERG
FOTO: PER LINDSTRÖM**

Aders Follin och Jonas Lindemann.

Möjligt med dubbelt så snabba beräkningar efter datoruppdatering

DATAKRAFT. En ny uppdatering av datorerna hos Lunarc innebär att lundaforskarna kan göra snabba beräkningar och öka sina modellers storlekar.

– Det handlar om en förbättring på mellan två och tre gånger så snabbt och stort, säger Lunarcs föreståndare Jonas Lindemann.

Tillsammans med tekniske chefen Anders Follin introducerade och invigde han det nya systemet inför en intresserad användarskara härom veckan.

Lunarc är namnet på det kompetenscentrum som ansvarar för superdatorerna och hit vänder sig forskare med behov av beräkningar, simuleringar och visualiseringar inom exempelvis partikelfysik, förbränningsteknik och många andra områden inom teknik, naturvetenskap och medicin. Här kan man lagra mycket data och här finns mycket kompetens. Tillsammans med MAX IV har man exempelvis byggt upp deras utrustning för datasimulering.

Forskarna vid universitet har gratis tillgång till Lunarcs datorer och man kan också köpa in specialistkompetens inom områden som kräver kompletterande unik specialutrustning.

Datorerna uppdateras var fjärde år och finns i den väl kyllda datorhallen hos LDC.

FOTO: GUNNAR MENANDER

Ambassadör imponerad av lettiskt LU-samarbete

HÄLSOVETENSKAP. En app för äldre med syftet att bedöma hur bostaden passar för individens funktionsförmågor, är exempel på ett svenskt-lettiskt samarbete som nyligen avslutats i Lund. Lettlands ambassadör Gints Jergermanis var med vid presentationen av appen på institutionen för hälsovetenskaper i Lund.

– Jag antar att de flesta hindren i Lettland finns på väg ut och in från bostaden, sa han vid besöket på Centre for Ageing and Supportive Environments, CASE, där appen har utvecklats.

EU-projektet INNOVAGE inom vilket appen har tagits fram omfattar förutom Riga Stradins University även universitet i Italien och Tyskland och appen finns nu i fyra språkversioner.

AMBASSADÖREN som var på rundresa i Sverige ville se vad som pågår vid Lunds universitet och få igång mer interaktion mellan olika institutioner och företag för att hitta fler möjliga samverkansprojekt mellan Sverige och Lettland.

– Förhoppningsvis kan jag vara den som förmedlar dessa kontakter, sa Gints Jergermanis som var imponerad av det forsknings-samarbete som pågått i nära två decennier mellan CASE och universitetet i Riga.

REDAN 1995 DELTOG professor Susanne Iwarsson, föreståndare för CASE, som lärare i ett projekt finansierat av SIDA:s Östeuropakommission inriktat mot att etablera utbildningar av arbetsterapeuter och sjukgymnaster i Lettland, något som då saknades helt.

Samarbetet har fortsatt och efterhand även omfattat forskning. 2001 började ett EU-projekt kallat ENABLE-AGE (som LUM

Professor Susanne Iwarsson, föreståndare för CASE tillsammans med Gints Jergermanis, Lettlands ambassadör.

skrev om i september 2013) med Susanne Iwarsson som koordinator.

– Det var första gången som ett forskningsprojekt i Lettland undersökte äldre människors vardag i hemmet. Det väckte stor uppmärksamhet i media och hälsoministern kom på besök, minns Susanne Iwarsson.

Det projektet har hittills resulterat i drygt 50 vetenskapliga originalartiklar och totalt nio doktorsavhandlingar från de medverkande universiteten – de flesta avhandlingarna och artiklarna från Lund.

TEXT & FOTO: ERIK SKOGH

CASE

CASE är ett Forte-centrum vid Lunds universitet, finansierat under tio år av Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd (Forte, tidigare FAS). Stödande miljöer för en åldrande befolkning står i fokus. CASE består av forskargrupper från den medicinska och den samhällsvetenskapliga fakulteten samt LTH.

HBQ-personer i Indien har det inte lätt. År 2009 avkriminaliserades Indien visserligen homosexuella relationer. Men redan 2013 blev homosexualitet förbjudet igen.

ILLS: SHUTTERSTOCK

Avhandlingsämnet om HBQ i Indien tog oväntad vändning

GENUSVETENSKAP. Kravfyllda familjerelationer pressar Indiens HBQ-ungdomar

År 2009 avkriminaliserades homosexuella relationer i Indien. Genusvetaren Maria Tonini råkade vara där då och bestämde sig för att skriva en avhandling om hur avkriminalisering påverkade HBQ-personerna i vardagslivet.

Genusvetaren Maria Tonini har skrivit en avhandling om HBQ-frågor i Indien.

– Många av ungdomarna som jag intervjuade tillhörde medelklassen och förväntningarna var stora på att den nya lagen skulle göra deras liv lättare, säger Maria Tonini.

Det blev dock väldigt tydligt för de flesta att även om en avkriminalisering är ett stort och viktigt steg i rätt riktning så räcker det inte till för att HBQ-personer i Indien ska kunna leva sina liv hur de vill och med vem de vill, menar Maria Tonini.

– Lagen innebar att aktivister kom ut ur garderoben men för den vanlige indiern som inte har heterosexuell läggning låg fortfarande andra stora hinder i vägen.

Framför allt har HBQ-personer väldigt svårt att berätta för den egna familjen om sin sexuella läggning.

– I Indien är familjen oerhört viktig och

de flesta som jag intervjuade tyckte att de hade en god, om än mycket kravfylld, relation med sin familj. Sexualitet är ett tabubelagt ämne i Indien och än mer om du är HBQ, säger Maria Tonini. Mina intervju-personer var rädda för att de skulle bli utkastade från familjen om de berättade som det var.

I INDIEN HAR FAMILJEN fortfarande en viktig roll i att arrangera giftermål åt sina barn och mycket sätts på spel om barnen plötsligt inte vill medverka i de utstakade planerna.

– Många jag talade med la upp strategier för hur och när de skulle berätta för sina familjer. De flesta planerade vänta tills de vara klara med sina studier och det inte

längre gick att undvika ett planerat bröllop. Då skulle de vara bättre rustade att klara sig utan sin familj om de blev tvungna.

År 2013 hände dock en sak som ingen hade räknat med: Homosexualitet blev åter förbjudet.

– Ingen hade trott detta. Inte heller jag som lagt upp mitt avhandlingsarbete på att förklara och förstå vad avkriminaliseringen fick för konsekvenser för HBQ-personer, säger Maria Tonini.

MEN I EFTERHAND tycker ändå Maria Tonini att steget bakåt i utvecklingen satte fingret på det som blev den viktigaste konsekvensen med avkriminalisering i ett patriarkalt samhälle som Indien.

– Det civila samhället fortsätter visserligen att kämpa mot kriminalisering av homosexualitet men riskerna har blivit mycket större eftersom såväl aktivisterna som HBQ-personerna återigen klassas som kriminella.

TEXT OCH FOTO:
ULRIKA OREDSSON

FOTNOT: Maria Tonini disputerade i nyligen genusvetenskap med avhandlingen "The Ambiguities of Recognition. Young Queer Sexualities in Contemporary India".

Partikelacceleratorn Large Hadron Collider, LHC, vid CERN-laboratoriet i Schweiz och Frankrike. FOTO: CERN

Allt ljus på den mörka sektorn

I den jättelika partikelacceleratorn Large Hadron Collider, LHC, vid CERN-laboratoriet i Schweiz och Frankrike når protonerna nästan ljusets hastighet innan de krockar med varandra. Resultaten ger oss ny kunskap om universums skapelse, dess minsta beståndsdelar, mörk materia och kanske ledtrådar om mörk energi.

Om några dagar samlas forskare från hela världen i Lund för att diskutera senaste nytt om universums okända sidor och Higgspartikeln.

För fyra år sedan visade forskare vid CERN att Higgspartikeln existerar. Upp-
täckten förklarar varför alla partiklar ned
på minsta nivå har en massa. Den förklarar
också varför diverse lagar inom fysiken
ger upphov till mycket olika reaktioner, re-
aktioner som i sin tur ger oss den komplexa
värld vi lever i.

På så vis kompletterar Higgspartikeln
partikelfysikernas förklaringsmodell av värld-
den, den så kallade Standardmodellen.

– Från början tillät inte Standardmodellen
att partiklar hade en massa. Detta problem
löstes på 60-talet med införandet av Higgs-
fältet och Higgspartikeln som växelverkar
med andra partiklar och ger dem massa. Det
dröjde dock mer än 40 år innan vi äntligen
hittade Higgspartikeln, berättar Leif Lönnblad,
professor i partikelfysik i Lund.

Han och professorskollegan Torsten
Åkesson har tillsammans med andra med-
arbetare på avdelningarna för experimen-
tell och teoretisk partikelfysik förberett årets
LHC-konferens. De är själva djupt involvera-
de i forskningen och försöken som görs vid
CERN. Förhoppningen är att några av alla
frågor som LHC ger upphov till ska få svar
under de sex dagar som världsexpertisen är
samlad i Lund.

HETAST JUST NU är att hitta det som avviker
från Standardmodellen, det som ligger
bortom fysikernas förklaring och kunskap
om världen och universum.

– Standardmodellen kan till exempel inte
förklara den mörka sektorn, det vill säga vad
mörk materia består av eller vad mörk en-

Fysikprofessorerna Torsten Åkesson och Leif Lönnblad har förberett årets LHC-konferens.
FOTO: CERN OCH KENNET RUONA

ergi är för något, säger Torsten Åkesson.

Att det finns så kallad mörk materia är
klarat. Ett bevis är hur stjärnor och galaxer
rör sig och roterar. Forskare har räknat ut att
det krävs fem gånger mer massa än vad gas,
damm, stjärnor och planeter ger upphov till
för att stjärnor med sina planetsystem och
galaxer ska kunna röra sig som de gör.

DEN ENDA RIMLIGA fysikaliska förklaringen
är att det finns mer massa i universum,
långt mer än vad som hittills upptäckts. Den
oupptäckta massan består av partiklar som
forskarna febrilt letar efter.

– Samlingsnamnet är mörk materia, eftersom
de här partiklarna som vi letar efter varken
absorberar eller skickar ut något ljus,
säger Leif Lönnblad.

– Mörk energi är något annat. Vi vet att
den finns i och med att universum expanderar
och att den expansionen accelererar i stället
för att bromsas upp. Någon form av energi
driver på accelerationen, men vi vet inte vad
det är eller vad det beror på, säger Torsten
Åkesson.

Majoriteten av all massa är således av ett
helt annat slag än de partiklar som människor,
djur, planeter och stjärnor består av. När
svaren på frågorna om mörk materia och
mörk energi så småningom kommer lär det
förändra hur vi ser på världen.

– Det är ren spekulatio-
nen kanske får vi en helt ny fysik. Precis som vi har
Standardmodellen för vår kända materia, säger
Torsten Åkesson.

– Jag tror det kommer att förändra hur
människor tänker. Precis som folk förändrades
när vi insåg att jorden inte är unik och
inte ens centrum i universum. Mer kunskap
om den mörka sektorn kanske får folk att
inse att allt som vi hittills har känt till som
materia i universum bara är en liten del, ett
minoritetsfenomen, säger Leif Lönnblad.

JAN OLSSON

KONFERENSEN LHCP2016

Konferensen Large Hadron Collider
Physics (LHCP2016) är helt inriktad
på forskning och resultat från parti-
kelacceleratorn vid CERN-laborato-
riet. Konferensen är störst i världen
i sitt slag. Årets konferens är den
fjärde i ordningen och hålls i Lund
13–18 juni. Omkring 360 forskare
från hela världen deltar.

Under de sex dagarna anordnas
ett särskilt evenemang för allmän-
heten torsdagen 16 juni. Modera-
torn Lisa Kirsebom frågar då ut Ulf
Danielsson, professor i teoretisk fy-
sik i Uppsala. Bland annat diskuteras
mörk materia och mörk energi och
vad ny kunskap kommer att betyda
för människors världsbild. Allmän-
heten får tillfälle att ställa frågor och
att möta lokala forskare. Plats: AF:s
Stora sal. Tid: 20.00–21.30.

Mer information finns på hemsida-
n: lhcp2016.hep.lu.se

STANDARDMODELLEN

Partikelfysikens Standardmodell är en kvantmekanisk teori som beskriver hur
partiklar interagerar och växelverkar med varandra under påverkan av den
starka elektromagnetiska och svaga kraften. På så vis kan Standardmodellen
sagas förklara delar av världen, men långt ifrån allt. Den tar exempelvis inte hän-
syn till gravitationskraften och den förklarar inte mörk materia.

Källa: Wikipedia

Varför ska en arkeologstudent – som behöver avancerad teknisk utrustning, möjlighet till fältarbete med mera – bara få kosta hälften av en matematikstudent? undrar Sanimir Resic.

FOTO: CHARLOTTE CARLBERG BÄRG

Sanimir Resic, grundutbildningdekan på HT:

– Omfördela utbildningsanslagen

UNDERVISNINGSTID. Antalet lärare som ska undervisa humaniststudenterna blir allt färre. För låg prislapp på studenterna och löneökningar som inte ersätts tömmer studenternas scheman på undervisningstimmar. På fakultetsnivå försöker man lindra genom att samköra studiegångar och rekrytera lärare som kan undervisa i flera ämnen.

– Frågan är ständigt på vår agenda. Logiken bakom prislapparna på studenterna är totalt förlegad, den sattes innan det ens fanns e-post. Idag är humaniora tekniktungt, här finns det robotlab, avancerade språklab, arkeologer har avancerad utrustning för att granska fynd et cetera och språken behöver praktiseras i små grupper, säger Sanimir Resic, grundutbildningsdekan på HT, Humanistiska och teologiska fakulteterna, där det

Sanimir Resic menar att logiken bakom prislapparna på studenterna är förlegad.

undervisas i ibland annat 19 språk.

När Sanimir Resic började undervisa på den slaviska institutionen för femton år sedan fanns det runt tjugo lärare. Idag finns det sex. Studentkårens undersökning "Tomma scheman" (se LUM 3 2016) visar att en humaniststudent i snitt träffar en lärare 4–6 timmar/vecka, och inget tyder på att trenden nedåt kommer att brytas.

– Vi har ett fantastiskt samarbete med

studentkåren, men ibland missar de kopplingen mellan pengar och de nya krav de ställer på sina utbildningar. Pengarna tas ifrån undervisningen.

Sanimir Resic hade velat se interna omfördelningar av pengar mellan fakulteterna, som de gör i Uppsala där språken räknas upp 15 procent varje år för att kompensera för prislapparna.

– Jag är irriterad över bristen på solidaritet mellan fakulteterna, alla bevakar sina intressen vid LU. Det kan jag på sätt och vis förstå, men jag vill vända på resonemanget – varför ska en arkeologstudent – som behöver avancerad teknisk utrustning, möjlighet till fältarbete, utrymmen för att magasinera fynd – bara få kosta hälften av en matematikstudent?

SANIMIR RESIC ÖNSKAR att man tog reda på vad varje utbildning behöver få kosta och fördelade pengarna därefter. Nu letar HT-fakulteterna hela tiden efter sätt att åtminstone bibehålla antalet undervisningstimmar.

– Nu ser vi över våra utbildningar och letar efter olika moment som kan samköras över institutionsgränserna. Till exempel finns det kurser om förintelsen på flera olika institutioner – kan de samköras på något sätt?

När man rekryterar nya lärare måste man också tänka annorlunda och rekrytera personer med bredare kunskaper som kan undervisa i mer än ett ämne, gärna över institutionsgränserna. Att utbildningen inom Humaniora och teologi har så lite pengar leder till att Sanimir Resic blir en nej-sägare i de olika nämnder han sitter i på universitetet.

– Jag ser mig själv som en gatekeeper, som måste se till att det inte läggs på nya uppgifter på bekostnad av utbildningen, gränsen är nådd. Senast handlade det om breddad rekrytering där jag fick sätta ner foten i Utbildningsnämnden.

Men kan ni inte lobba mot Utbildningsdepartementet för en förhöjd studentpeng?

– Det görs, senast var det tankesmedjan Humtank som skrev en debattartikel. Men än så länge rekommenderar Utbildningsdepartementet omfördelning inom lärosäten.

JENNY LOFTRUP

”The real deal” när studenter övade vetenskapligt konfererande

KONFERENSÖVNING. Längst fram i salen vid ett bord med vit duk och prydligt uppställda vattenflaskor sitter konferensens första talare. De tittar ner bland sina papper och går igenom sina presentationer en sista gång innan det är dags att ställa sig vid talarpodiet. En viss anspänning går att ana i luften

Den här scenen kanske många forskare känner igen sig i från när de deltagit i en vetenskaplig konferens någonstans i världen. Idag är det emellertid inte etablerade forskare som ska presentera utan masterstudenter vid Lunds universitet som ska få övning i att presentera sina papper på en riktig konferens.

Leif Stenberg, föreståndare på Centrum för Mellanösternstudier som organiserar dagens tillställning, träder fram inför publiken och tar till orda:

– Hello and welcome to CMES’ third graduate student conference!

Att konferensen hålls på engelska är självfallet då LU:s masterstudenter kommer från jordens alla hörn. Efter några inledande ord lämnar Leif Stenberg över ordet till dagens första talare och därmed är CMES tredje studentkonferens igång.

ORGANISATÖRERNA bakom dagens evenemang är utbildningskoordinator Kristina Robertsson och Darcy Thompson, doktorand och lärare vid Centrum för Mellanösternstudier. De har planerat och filat på upplägget sedan i höstas. Även tidigare har det ordnats liknande studentkonferenser och Darcy Thompson var den som först kom på idén på CMES.

– Den första konferensen hölls som en del av min kurs. Det var inte alls så professionellt som i år. Det här året är det ”the real deal”, berättar hon.

Darcy Thompson, lärare vid CMES och Kristina Robertsson, utbildningskoordinator CMES.

Studenterna fick precis som på en riktig konferens skicka in abstracts, och deras presentationer delades in i paneler efter teman. Studenterna har fått träna på presentations teknik och riktiga akademiker har anlitats som moderatorer.

– Hela personalen på centret har engagerat sig i att ge studenterna en erfarenhet som ligger så nära verkligheten som möjligt. I år satsade vi även på att förlägga konferensen på AF-borgen i en riktig konferenssal samt att bjuda in studenter från andra fakulteter och institutioner, säger Darcy Thompson.

MYCKET ARBETE OCH PLANERING ligger bakom konferensen och Darcy Thompson säger att hon är mycket stolt över studenterna och deras prestationer. Från studen-

terna har också feedbacken varit positiv. Många känner att de bevisat för sig själva att de klarade av det här och självförtroendet har fått sig en rejäl boost. Chris Brandon uppskattade särskilt feedbacken på sin presentation.

– Den bästa delen av studentkonferensen var möjligheten att presentera mitt akademiska arbete och få feedback från kollegor och professorer i en offentlig miljö. Jag fick också lyssna på och interagera med andra presentatörer, säger han.

På frågan om det blir en ny konferens nästa år svarar Kristina Robertsson att man 2017 satsar på en alumnkonferens för att fira universitetets 350-årsjubileum.

**TEXT: ANNA HELLGREN
FOTO: GUNNAR MENANDER**

LU stärker kontakterna med Brasilien och Chile

Samarbetar med andra svenska universitet för att marknadsföra sig utomlands

SAMARBETEN. – Sverige är ett litet land och vi behöver synliggöra den fantastiska forskning som vi bedriver för en större publik.

Det menar professor Olov Sterner, som ledde en stor LU-delegation i Brasilien nu i maj.

Med stöd från STINT ingår Lunds universitet i ett forskningssamarbetsprojekt kallat Swedish Academic Collaboration Forum (SACF) vars huvudsyfte är att underlätta internationella forskningssamarbeten och marknadsföra Sverige och svensk högre utbildning i fem utvalda länder.

SACF-seminariet i Brasilien var det hittills största med nästan 200 svenska och brasilianska toppforskare, finansierare, regeringsföreträdare som tillsammans med

universitetsledningar träffades för att diskutera forskning, internationalisering och samverkan av intresse för både Sverige och Brasilien.

Från Lunds universitet deltog sju forskare från Ekonomihögskolan, LTH, Naturvetenskapliga och Medicinska fakulteterna. Olov

Sterner, som är dekanus för Naturvetenskapliga fakulteten leder även SACF:s vetenskapliga kommitté och under seminariet besökte delegationen också olika universitet, verksamheter och anläggningar av intresse. Bland annat Campinas i delstaten São Paulo, där det just nu byggs ett nytt synkrotronljuslaboratorium, en anläggning som Lunds universitet redan har ett samarbete med.

– I Campinas har man inspirerats av idéer från MAX IV-laboratoriet, säger Olov Sterner. Redan idag finns ett intensivt utbyte mellan Campinas och MAX IV som vi hoppas kommer att utvecklas framöver.

LU-DELEGATIONEN MENAR att det finns en stor vetenskaplig kompetens och forskningspotential i Latinamerika och att SACF-konceptet har visat sig vara ett bra sätt att initiera samarbeten.

– Dessa forskningsseminarier är produktiva på lång sikt, och det är en av anledningarna till att Lunds universitet tillsammans med Uppsala universitet nu startar ett liknande samarbete med två värenommerade universitet i Chile, säger Olov Sterner. Detta projekt finansierar vi tillsammans utan externa finansierare. Vi har redan börjat planera en seminarieriserie under 2017–2019 i Sverige och Chile.

CARINA HOLMBERG POUSETTE

SACF

Swedish Academic Collaboration Forum (SACF) är ett tvåårigt samarbetsprojekt mellan sex svenska lärosäten med syftet att marknadsföra svensk forskning och högre utbildning i fem utvalda länder – Brasilien, Indonesien, Kina, Singapore och Sydkorea. I samarbetet ingår Chalmers, KTH, Linköping, Lund, Stockholm och Uppsala universitet. Satsningen finansieras dels av universiteten själva, dels av STINT – Stiftelsen för internationalisering av högre utbildning och forskning.

Miguel Cornejo Herrera (LU), Olov Sterner (LU), verkställande direktören för Coimbra Group, Erik Swietlicki (LU) och ansvarig handläggare på Coimbra Group. FOTO: GCUB

Studier och kärlek förde Milan Burke från Hawaii till Skåne. På sin lediga tid spelar hon teater och samlar på vintagekläder. Till vardags finns hon till hjälp för studenter som läser på Samhällsvetenskapliga fakultetens tvärvetenskapliga mastersprogram.

Milan Burke i vintageklänning utanför sin arbetsplats i Gamla Kirurgen.

Hawaiiansk vintagedrottning fastnade i Skåne

När LUM möter Milan Burke ser hon ut att komma direkt från en 50-talsfilm, i storblommig klänning med smalt liv och vid kjol.

– Vintagekläder och framför allt hawaiianska 50-talsklänningar har länge varit ett intresse, säger hon och berättar om en välfylld garderob och sin klädblogg som har namnet "Milan of Hawaii".

– Hade jag fortfarande bott på Hawaii hade bloggen nog fått ett annat namn, men här i Sverige finns inte många hawaiianer.

Själv kom hon hit som Rotarystipendiat 2009. Hon läste en master i internationella relationer på Malmö högskola och det var i Malmö hon träffade sin blivande sambo. Efter studierna åkte hon tillbaka till USA men var snart tillbaka i Sverige igen. Den här gången för att flytta ihop med sin pojkvän och etablera sig på riktigt.

EFTER SFI OCH en intensivkurs i svenska på Lunds universitet började hon arbeta med studentutbyten vid sektionen Externa relationer. Sedan ett par år tillbaka finns hon på Samhällsvetenskapliga fakultetens Graduate School. Där jobbar hon som utbildningskoordinator för fakultetens tre tvärve-

tenskapliga masterprogram med lärare från nio olika ämnen.

Milan, som fått sitt namn efter staden Milano, har delar av sina rötter på Hawaii där hon är uppvuxen, men hon har också rötter från en annan ö i en annan ocean, nämligen Madeira. Förra året besökte hon den portugisiska ön för första gången.

– Det var en speciell känsla. Jag kände mig hemma där. Kanske för att jag för första gången var på ett ställe där jag verkligen liknade människorna till utseendet, säger hon.

NU FÖRSÖKER HON GÖRA SKÅNE till sitt. Klimatet och de mörka vintrarna hjälper inte till, men det gör däremot teatern.

– Jag letade efter ett annat intresse än att samla vintagekläder och ville också komma ut och lära känna fler människor.

Milan började på en teaterkurs på Folkuniversitetet. Tidigare har hon ägnat sig åt kör, orkester och hula-dans, men aldrig teater. Läraren tyckte att hon hade talang och rekommenderade henne att göra en audition för att vara med i en engelsk teateruppsättning av pjäsen "The Pavillion". Hon fick rollen, eller rättare sagt rollerna – inom en och

samma pjäs spelade hon sex olika karaktärer, utan att byta scenkostymer mellan rollerna.

– Det är otroligt roligt och spännande att leva sig in i och gestalta personer som inte alls liknar en själv, säger hon.

Nu har teatergruppen spelat färdigt just den uppsättningen och Milan Burke letar nya utmaningar som skådespelare. Hon har anlitats till att göra reklamfilm och funderar lite över Teaterhögskolan men tvekar fortfarande inför att spela teater på svenska.

– Det är svårt att riktigt leva sig in i andra karaktärer på ett annat språk.

TEXT: ULRIKA OREDSSON
FOTO: GUNNAR MENANDER

MILAN BURKE

FAMILJ: Svensk sambo samt släkt på Hawaii

BOR: Malmö

ROLIGAST PÅ JOBBET: studentmottagning och examenshögtider

SENAST LÄSTA BOK: "Honor Killing" av David Stannard

LYSSNAR GÄRNA PÅ: indie, swing, reggae och hawaiiansk musik

Daniel Möller, litteraturvetare

Över två kilo svensk poesi – varför ska man läsa det?

– Den franske poeten Charles Baudelaire sa: "Man kan leva tre dagar utan bröd. Utan poesi – aldrig." Poesin rör sig bortom schabloner och utmanar våra invanda föreställningar om livet. Den kan därför säga oss någonting nytt både om världen och om språkets möjligheter. Den som läser poesi lever helt enkelt ett rikare liv.

– I boken finns 650 dikter på svenska skrivna av cirka 200 poeter. Vi har samlat in dikter från 500-talets runinskrifter ända till nypublicerade dikter från 2016. Här finns alla de kända och betydande diktarna men också mycket nytt. Alla dikter är publicerade i sin ursprungliga språkdräkt, vilket gör att man kan följa svenska språkets utveckling.

– Jämfört med tidigare antologier finns här betydligt fler kvinnor, det finns många som har blivit oförtjänt bortglömda. Vi har också lyft fram fler finlandssvenska poeter och valt ut många dikter från 2000-talet.

DANIEL MÖLLER
& NIKLAS SCHIÖLER (RED)
Svensk poesi
(Bonniers förlag)

Om funktionell dumhet på jobbet

MATS ALVESSON & ANDRÉ SPICER

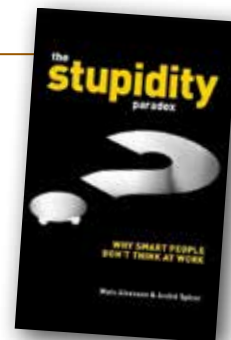
The Stupidity Paradox
– the power and pitfalls of functional stupidity at work
(Profile Books)

Flockbeteende och bekvämlighet. Dåligt självförtroende blandat med rädsla för att råka illa ut. Floskulösa visioner, varumärken, värdegrunder och strategier. Imitationer av andra. Modevågor i organisation och ledarskap. Vad innebär allt detta för en arbetsplats? Mats Alvesson, professor vid Ekonomihögskolan, har skrivit en bok om fenomenet funktionell dumhet – vad som gör att rimligt begåvade människor inte överdriver självständigt tänkande när de är på arbetet.

– Organisationer genomsyras av ett underskott på reflektion. De kritiska frågorna ses som obekväma och därför intar vi följ-

samma positioner där vi anstränger oss för att ingen ska kunna anmärka på oss. Då kan vi hamna i ett läge där alla gör rätt, en positiv anda råder och allt ser bra ut men mycket fungerar illa, säger Mats Alvesson.

– Funktionell dumhet innebär teknisk kompetens och att man inte gör bort sig – verksamheten fungerar på det hela taget hyfsat och förutsägbart på kort sikt, men dumheter passerar obemärkt och det blir mycket slöseri med resurser. Exempel på detta är verkningsslösa ledarskapsförsök, mötesritualer och tjusiga utvecklingsprojekt.

MAX KOCH & OKSANA MONT (RED)

Sustainability and the Political Economy of Welfare

(Routledge)

Bevisen växer för att välfärd enligt västerländsk modell i allt fler länder inte är möjlig utan att allvarligt skada planeten. Den tvärvetenskapliga antologin väcker frågan om vad som krävs för att göra välfärden hållbar och ger exempel på hur forskarna bättre kan samverka med beslutsfattarna för att främja en politik som utvecklar en välfärd som håller i längden – socialt, ekonomiskt och ekologiskt.

JOSEPHINE V. REKERS & KERSTIN SANDELL (RED)

New Big Science in Focus – perspectives on ESS and MAX IV

Nya stora forskningsanläggningar är inte bara stora till den fysiska storleken utan även kostnader och ambitioner är stora. Förväntningarna på vad man ska kunna åstadkomma för regionen och inom forskningen är högt ställda. Den här tvärvetenskapliga antologin studerar framväxten av ESS och MAX IV, vid de vägskalet där förväntningar möter verkligheten. Den ställer frågor om vilka möjligheter, begränsningar och risker det finns med ESS och MAX IV.

Hur utbildar universitetet för professionella praktiker i det digitaliserade arbetslivet? En skärpning är nödvändig för att stoppa växande ohälsa, ineffektivitet och brist på professionellt inflytande som floden av ofta inadekvat IT-stöd för med sig. Det skriver Carola Aili, lektor i pedagogik vid Sociologiska institutionen.

Tvärvetenskap krävs för professionellt IT-stöd

Vidden av digitaliseringen av arbetslivet blir allt klarare. Decennier av forskning visar vilka konsekvenser det fått. Tyvärr följs positiva erfarenheter av effektivitet och snabb kommunikation av negativa: programvara som är inadekvat för den yrkesgrupp som ska använda den eller kvalitetstjänster som flyttar fokus från kvalitet i genomförande till sådant som är lätt mätbart. Digitaliseringen kan till och med göra folk sjuka genom att den skapar kognitiv stress och bidrar till utmattningssyndrom.

Att digital teknik impregnerar arbetslivet betyder inte alltid att arbetet som utförs blir bättre

– det blir ibland rent av sämre. Därför är det problematiskt att många studenter inom till exempel vård och omsorg, lärarutbildningar och psykologutbildningar får lära sig väldigt lite eller inget om vad IT-system och IT-stöd är. Blivande lärare får inte lära sig att den flod av IT-stöd som skolor köper in inte är evidensbaserade och att forskning pekar på att de pedagogiska programmen överlag har stora kvalitetsbrister. Samtidigt saknas professionella som har den kompetens som behövs för att ställa krav på det IT-stöd de behöver och som har förmågan att underbygga ett nej till sådant de inte vill tvingas in i.

VI BEHÖVER FLER YRKESUTÖVARE med kompetenser om hur IT-stöd formar arbetsprocesser och organisatoriskt och individuellt beteende, med kompetenser att bedöma hur IT-stöd ska vara utformat för att verkligen stödja dem i utredningar och beslutsfattande. De behöver kunna göra kravspecifikationer på IT-stöd, kunna analysera och värdera programvara i relation till det egna informationsbehovet, bedöma informationssäkerhet och etiska frågor

kopplade till teknikanvändning. Och de behöver kunna göra övervägningar kring vad datautvinning ur systemen kan, respektive inte kan, användas till.

OM LUNDS UNIVERSITET VILL HANTERA hela vidden av digitaliseringen av professionellas arbete i sina olika utbildningsprogram måste man göra allvar av allt prat om tvärvetenskap. Det är nödvändigt eftersom yrkesspecifika discipliner som socialt arbete, vårdvetenskap eller utbildningsvetenskap saknar en större egen kunskapsutveckling inom området. Därför behövs samarbete med discipliner

som data- och systemvetenskap, människa–datorinteraktion och ordentliga resurser och incitament för samarbete.

Professionsutbildningarna behöver se över hur innehållet i utbildningsplaner och kursplaner ska justeras för att denna nya professionella kompetens – att kunna vara kritiska och konstruktiva i frågor

om hur IT-stöd kan samspela med deras yrkessammanhang – ska komma nästa generation professionella till del.

DEN NYA TEKNIKEN HAR STORA MÖJLIGHETER att, rätt använd, bidra till ett positivt och innovativt arbetsliv, men fel använd skapar det ineffektivitet, onödiga kostnader och ohälsa. Universitetet skulle kunna göra skillnad genom att utbilda nästa generation professionella så att de själva kan formulera vilka IT-stöd de behöver och vilka de borde slippa, så att de inte behöver riskera falla "offer" för den ökade administrativa bördan. Detta är ett uppdrag universitetet borde ge sig själv i den nya strategiska planen.

CAROLA AILI,

LEKTOR I PEDAGOGIK VID SOCIOLOGISKA INSTITUTIONEN

– Intersektionalitet hör inte hemma någonstans

INTERSEKTIONALITET. Föreställningen om människors lika värde är grundläggande i vår kultur. Uppfattningen om hur denna idé ska uppnås och upprätthållas varierar, men Naturvetenskapliga fakulteten har tagit ställning med besked.

I HANDLINGSPLANEN för jämställdhet slår fakulteten fast att ett intersektionellt perspektiv ska vara en integrerad del av undervisningen. Detta perspektiv härrör från den marxistiska "kritiska teorin" som menar att all kunskap är värdeladdad och relativ (grunderna till postmodernismens relativism). Den intersektionella teorin identifierar och producerar underordnade och diskriminerade kollektiv i hierarkiska och komplicerade strukturer. I dessa osynliga, men på något sätt ändå verkliga strukturer ska identiteter placeras in. Identiteten "klass" är resterna av den ursprungliga marxistiska föreställningen, men i dag är identitetsfloran rik – kön, ras, sexuell läggning, diet, trosföreställning, förhållningssätt till djur.... Beroende på uppfattning är vissa identiteter viktigare än andra och inte sällan ställs de mot varandra. Olyckligtvis är betoningen på kollektiv och rigid identitet förödande för människans frihet och lika värde.

DET ÄR FÖRSTÅS VIKTIGT att vara uppmärksam på människors varierande förutsättningar och möjligheter. Men intersektionalitetsperspektivet låser in och bevarar kollektiva identiteter vars betydelse blir större än individerna själva. Det är inte frigörelse. Genom att fokusera på de kategorier vi helst vill göra oss blinda för uppnås motsatsen. Vi förväntas på fullt allvar kategorisera och kvantifiera människors hudfärg, sexuella identitet och socioekonomiska klass för att skapa "rättvisa" – bland läromedel, lärare, i

Alla är lika värda. Så långt håller Per Lundberg med Naturvetenskapliga fakultetens handlingsplan för jämställdhet. Det föreskrivna intersektionella perspektivet ger han dock inte mycket för.

styrelser och nämnder. Att bokföra ras och kön borde tillhöra historien, inte framtiden.

SOM INTERSEKTIONELL LÄRARE ska jag bekymra mig för studenternas ras, kön och sexuella läggning, bisarrt nog det allra sista jag någonsin har haft anledning att bry mig om. Den intersektionella identitetspolitik som fakulteten föreskriver innebär också ontologisk och epistemisk kunskapsrelativism. Vad som kan försanthållas som meningsfull verklighet bestäms av kollektiv identitet. Här uppmanas alltså till en kunskapsteori som är raka motsatsen till naturvetenskapens verklighetsuppfattning.

Förfärande nog förväntas också fakul-

tetens lärare genomgå ideologisk skolning, något som brukar vara förbehållet totalitära regimer. Men är det alls rimligt att Naturvetenskapliga fakulteten ska föreskriva lärarkåren en politisk och ideologisk hållning som i sin förlängning så fundamentalt motsäger den vetenskapssyn naturvetenskapen vilar på? Möjligen är det så, att man faktiskt inte förstått konsekvenserna av de modetermer man aningslöst viftar med. Nej, genuscertifiering och intersektionalitet hör inte hemma på Naturvetenskapliga fakulteten, inte någonstans på universitetet. Faktiskt inte någonstans över huvud taget.

PER LUNDBERG

PROFESSOR, BIOLOGISKA INSTITUTIONEN

Svar: – Uppenbarligen har vi inte lyckats förklara vad vi menar

INTERSEKTIONALITET. Jag tackar Per Lundberg för hans inlägg och hans klargörande om hur komplicerat ett intersektionellt perspektiv i undervisningen de facto kan bli. Uppenbarligen har vi misslyckats med att förklara till vad vi syftar, och det ber vi om ursäkt för. Vi känner att denna fråga kräver en rejäl diskussion, och har därför bjudit in Per till

en sådan med fakultetens Jämställdhets- och likabehandlingskommitté, i vilken representanter för alla våra institutioner ingår. Förhoppningsvis leder detta till att vi blir tydligare i vår handlingsplan för jämställdhet och likabehandling i framtiden.

OLOV STERNER

DEKANUS

NATURVETENSKAPLIGA FAKULTETEN

Fredrik NG Andersson och Sonja Oppen handleder doktorander tillsammans på Ekonomihögskolan. Struktur och hård och regelbunden kritik är deras recept för en lyckad doktorandtid.

Så blir avhandlingen klar i tid

Struktur kan mota mycken ångest

AVHANDLINGSÅNGEST. Skjut aldrig upp någonting. Gör ett detaljerat schema för doktorandtiden. Se till att få så mycket kommentarer på ditt arbete som möjligt.

Det är två erfarna handledares råd till doktorander som vill bli färdiga med sin avhandling i tid – utan alltför mycket ångest.

Sonja Oppen och Fredrik NG Andersson handleder doktorander tillsammans på Eko-

nomihögskolan. De har utarbetat en egen modell för att få sina doktorander att prestera högkvalitativa avhandlingar – i tid.

– Att doktorera är att ge sig ut på en känslomässig berg- och dalbana, men man kan mota mycket ångest med struktur. Våra doktorander gör ett schema där varje delmoment är med. När ska faktainsamlingen vara färdig? När ska den första artikeln vara klar? Den andra? Sedan får de räkna bakåt och vi håller koll på tidsplanen, säger Fredrik NG Andersson.

Att fråga en doktorand när det är dags för dem att disputerar är ofta impopulärt. Ångesten i ögonen på doktoranden är tydlig, men svaret ottydligt. Sonja Oppen och Fredrik NG Andersson träffar sina doktorander en gång i månaden och de har valt att alltid träffa doktoranden tillsammans, vilket gör mötena mer formella. Pressen ökar på doktoranden att vara väl förberedd.

– Det är viktigt att som doktorand se till att få mycket regelbunden kritik ända från början, för att kunna göra framsteg tillräckligt snabbt. Detta gäller särskilt när man kör fast, även om man då kanske helst inte vill visa upp sitt arbete, säger Sonja Oppen.

SONJA OPPEN och Fredrik NG Andersson uppmanar doktoranderna att presentera sina idéer på seminarier och konferenser på ett tidigt stadium. De sätter en ära i att läsa allt doktoranden gör noggrant – och ge hård kritik. Samtidigt är omsorgen om varje student viktig, att se deras personligheter och försöka avgöra hur man bäst hjälper dem fram.

– Men det betyder inte att vi handleder på ett mjukt sätt, det skulle vara att vagga in doktoranden i en falsk trygghet. Då blir det väldigt nervöst när disputationen närmar sig. Akademien är en ovänlig, tävlingsinriktad värld som de måste lära sig att ta sig fram i, därför är vi tuffa i vår kritik, säger Fredrik NG Andersson.

SONJA OPPEN ÄR BÖRDIG från Tyskland. Där heter handledare doktormütter eller doktorvater beroende på kön. Hon menar att det finns inslag av föräldraskap i handledarskap.

– Det handlar om att kunna leda doktoranderna ut i den akademiska världen, med tanken att de ska nå längre än mig. Hur många doktorander som når framgång i forskningsvärlden påverkar vilket akademiskt avtryck man gör.

TEXT: JENNY LOFTRUP
FOTO: GUNNAR MENANDER

på gång.

11–12 JUNI Slime och mera kemi i Vattenhallen. Info: www.vattenhallen.lth.se/planetarier/ Kl 12 i Vattenhallen, John Ericssons väg 1, Lund.

13–18 JUNI Konferens, Fourth Annual Large Hadron Collider Physics (LHCP2016). Kl 8.45–13.00 AF-Borgen, Lund. Info: <http://LHCP2016.hep.lu.se> eller Torsen.Akesson@hep.lu.se

16 JUNI Fysiken och vår världsbild. Välkommen till ett publikt samtal mellan Ulf Danielsson och Lisa Kirsebom. Hur ändras vår världsbild efterhand som vår kunskap ökar? Vilken signifikans har Higgspartikeln? Är det den mörka sektorn som dominerar universum, medan världen vi har kunskap om är ett minio-

ritetsfenomen? Efter diskussionen är publiken välkommen att mingla och prata med forskare vid Lunds universitet. Kl 20.00–21.00 AF-borgen, Stora salen, Lund. Kontakt: torsten.akeson@hep.lu.se

21 JUNI Invigning av MAX IV. Statsminister Stefan Löfven inviger MAX IV-laboratoriet i närvaro av H.M. Konungen och 500 svenska och internationella gäster. Detta evenemang är inte öppet för allmänheten. Läs mer på <https://www.maxiv.lu.se/pa-svenska/invigning/> Kontakt: info@MAXIV.lu.se

26–30 JUNI Konferens. The 9th International Conference on Molecular Imprinting (MIP2016). Kl 16.00 den 26 juni–13.00 den 30 juni på Elite Hotel Ideon, Lund. Info:

www.mip2016.com

27 JUNI–1 JULI Intensiv dansk for svenskere. Kostnadsfri språkkurs i Köpenhamn. Information och anmälningsformulär finns på <http://cors.lu.se/intensiv-dansk-for-svenskere> Kontakt: mia.krokstade@cors.lu.se

17–19 AUGUSTI Symposium. Theoretical Chemistry Symposium. Kontakt: perake.malmqvist@teokem.lu.se

18 AUGUSTI CRC 10 år – upplev och lär mer om medicin och hälsa! Öppet hus på temat hälsa och medicin. Kl 12.00–16.30 CRC, Jan Waldenströms gata 25, SUS, Malmö. Info: www.med.lu.se/crc/jubileum Kontakt: bjorn.martinsson@med.lu.se

disputationer.

10 juni

Catharina Lindberg i vårdvetenskap med inriktning omvårdnad: "Patient autonomy in highly technological care environments from a caring perspective". Kl 9.00 hörsal 1, Health Science Centre, Baravägen 3, Lund.

Anna-Lena Sahlberg i fysik: "Non-linear mid-infrared laser techniques for combustion diagnostics". Kl 10.15 i Rydbergsalen, Fysicum, Professorgatan 1, Lund.

Anna Edlund i biomedicin med inriktning experimentell diabetesforskning: "CFTR in pancreatic islets". Kl 9.15 aulan, CRC, Jan Waldenströms gata 35, Skånes universitetssjukhus, Malmö.

Tamim Al Jubair i laboratoriemedicin med inriktning medicinsk mikrobiologi: "Haemophilus influenza outer membrane proteins. Structure, function and virulence mechanisms". Kl 13.00 Patologens föreläsningssal, Skånes universitetssjukhus i Malmö.

11 juni

Andreas Falck i psykologi: "From interest contagion to perspective sharing. How social attention affects children's performance in false-belief tasks". Kl 10.00 Edens hörsal, Paradisgatan 5, Lund.

Maria Svensson i biomedicin med inriktning psykiatri: "Effect of electroconvulsive seizures on cognitive function". Kl 9.15 Bel-fragesalen, BMC D15, Lund.

13 juni

Johan Nilsson i byggnadsmekanik: "Nu-

merical methods for load and response prediction for use in acoustic fatigue". Kl 10.15 i sal A:B, A-huset, Sölvegatan 24, Lund.

14 juni

Sigmund Olafsen i teknisk akustik: "Indoor noise from urban railbound transport – empirical methods". Kl 13.00 i sal MA 3, Matteanexet, Lund.

15 juni

Mengqin Shen i förbränningsmotorer: "Particulate matter emissions from partially premixed combustion with diesel, gasoline and ethanol". Kl 10.15 i sal M:B, M-huset, Ole Römers väg 1, LTH, Lund.

16 juni

Nafiseh Seyed Mazloun i radiosystem: "Duty-cycled wake-up schemes for ultra-low power wireless communications". Kl 10.15 i hörsal E:1406, E-huset, Lund.

17 juni

Prakash Arunachalam i förbränningsmotorer: "Waste heat recovery-duty engine using rankine cycles and humid air cycles". Kl 10.15 i sal M:B, M-huset, LTH, Lund.

Martin Hansson i fysik: "Controlled trapping in laser wakefield accelerators". Kl 10.15 Rydbergsalen, Fysiska institutionen, Lund.

Meike Rönn i reglerteknik: "Glycemic control and temperature control in buildings". Kl 10.15 i hörsal M:B, M-huset, Ole Römers väg.

Följande disputationer har ägt rum:

Ludvig Hallberg i klinisk medicin med inriktning psykiatri: "Betydelsen av inflammation och renin-angiotensin-aldosteron-systemet vid ångest och depression".

Milda Norkute i nationalekonomi: "A factor analytical approach to dynamic panel data models".

Emil Tykesson i biomedicin med inriktning cell- och matrixbiologi: "Formation of iduronic acid during chondroitin/dermatan sulfate biosynthesis".

David Kylhammar i klinisk medicin med inriktning kardiologi: "Modulators of hypoxic pulmonary vasoconstriction and pulmonary hypertension. Implications for new treatment strategies".

Katarina Lührig i teknisk mikrobiologi: "Bacterial communities in drinking water biofilms".

Louise Bildsten i byggande och arkitektur: "Purchasing in construction companies".

David Lindelöw i trafik och väg: "Walking as a transport mode – examining the role of preconditions, planning aspects and personal traits for the urban pedestrian".

Niklas Altermark i statsvetenskap: "After inclusion. Intellectual disability as biopolitics".

Berglind Hallgrimsdottir i trafik och väg: "A ten-year development of accessibility in the outdoor environment – municipal challenges and older people's perception".

Lena Sandin Wrangler i klinisk medicin med inriktning geriatrik: "Gender perspectives on pain among older adults. Findings

from the Swedish National Study on ageing and care (SNAC)-Blekinge.

Emilia Ottosson Laakso i klinisk medicin med inriktning diabetologi: "Causes and consequences of hyperglycemia and glycosuria".

Moa Wolff i klinisk medicin med inriktning allmänmedicin: "Yoga as a treatment for hypertension in primary health care. A quantitative and qualitative analysis conducted in Sweden".

Martin Oulu i humanekologi: "Fair enough? Ecologically unequal exchange, international trade, and environmental justice".

Karl Hedman i sociologi: "Managing medical emergency calls".

Sandra Valencia hållbarhetsvetenskap: "Caught between space: Socio-environmental vulnerability in formal and informal peri-urban bogotá and soacha, Colombia".

Anna Minara Ciardi i kyrkohistoria: "On the formation of cathedral chapters and cathedral culture. Lund, Denmark, and Scandinavia, c. 1060–1225".

Linus Ros i fysik: "A detector system for light element analysis using a nuclear microprobe for applications in geoscience".

Jessica Dahlström i förbränningsmotorer: "Experimental investigations of combustion chamber heat transfer in a light-duty diesel engine".

Birgitta Nordén i pedagogik: "Learning and teaching sustainable development in global – local contexts".

Linnea Jarenbäck i klinisk medicin med inriktning lungmedicin: "Chronic obstructive pulmonary disease – lung physiology and genetic links".

Matilda Billing i laboratoriemedicin med inriktning molekylär medicin: "Pathways that govern hematopoietic stem cell fate".

Susanne Sundell Lecerof i folkhälsovetenskap med inriktning sociepidemiologi: "Exploring the potential of health promotion for recently settled migrants in Sweden".

Daniel Wenger i klinisk medicin med inriktning ortopedi: "Neontal instability of the Hip. Results of screening and early treatment with the von Rosen splint".

Andreas Johansson i religionshistoria, allmän inriktning: "Pragmatic muslim politics. The case of Sri Lanka muslim congress".

Erik Bodenstein i historia: "Politikens drivfäder. Frihetstidens partiberättelser och den moralpolitiska logiken".

Adam Brenthel i konsthistoria och visuella studier: "The drowning world. The visual culture of climate change".

David Willgren i Gamla testamentets exegetik: "Like a garden of flowers. A study

of the formation of the "Book" of Psalms".

Frida Blomberg i allmän språkvetenskap: "Concreteness, specificity and emotional content in Swedish nouns. Neurocognitive studies of word meaning".

Eliane Cortez i laboratoriemedicin med inriktning experimentell onkologi: "Exploring the functional heterogeneity of the tumor microenvironment".

Jacob Elebro i laboratoriemedicin med inriktning patologi: "Prognostic factors in periampullary adenocarcinoma. A retrospective study over an 11 years period".

Johannes Bobjer i klinisk medicin med inriktning reproduktion: "Hypogonadism in subfertile men. Prevalence and association with risk factors of osteoporosis, metabolic and cardiovascular disease".

Martin Salö i klinisk medicin med inriktning barnkirurgi: "Appendicitis in children. Clinical, diagnostic and pathogenic factors".

Elisabet Björquist i hälsovetenskap med inriktning handikappvetenskap ssK habilitering: "Mind the gap. Transition to adulthood – youths' with disabilities and their caregivers' perspectives".

Peter Persson i byggnadsmekanik: "Vibrations in a built environment – prediction and reduction".

Johannes Bobjer i klinisk medicin med inriktning reproduktion: "Hypogonadism in subfertile men. Prevalence and association with risk factors of osteoporosis, metabolic and cardiovascular disease".

Krzysztof Oleszczuk i klinisk medicin med inriktning reproduktion: "Clinical application of sperm chromatin structure assay in diagnosis and treatment of infertility".

Jaime Palalane i teknisk vattenresurslära: "Processes of long-term coastal evolution and their mathematical modelling – application to the Mozambican coast".

Marie-Louise Ekelund i medicinska njursjukdomar: "Att leva med njursjukdom. Patient- och anhörigperspektiv".

Dag Eckersten i klinisk medicin med inriktning njurmedicin: "Anti-müllerian hormone and fertility in male patients with chronic kidney disease".

Bing Wang i bioteknik: "Factors that influence the biochemical methane potential (BMP) test – steps towards the standardisation of MBP test".

Britta Sjöstedt i folkrätt: "Protecting the environment in relation to armed conflict. The role of multilateral environmental agreements".

André Månsson i miljö- och energisystem: "Energy and security – exploring rene-

1/6 sida liggande 118x50

1/6 sida liggande 118x50

wable and efficient energy systems”.

Johan Brändstedt i klinisk medicin med inriktning urologisk cancerforskning: “Vitamin D, PTH and calcium in relation to prostate cancer”.

Jonas Roller i klinisk medicin med inriktning experimentell kirurgi: “In vivo imaging of leukocyte-endothelium interactions in septic lung injury”.

Erik Kronvall i klinisk medicin med inriktning neurokirurgi: “Pituitary dysfunction and quality of life after subarachnoid hemorrhage”.

Aleksandra Turkiewicz i folkhälsovetenskap med inriktning epidemiologi: “Epidemiology of osteoarthritis in Sweden. Register and cohort studies on prevalence and mortality”.

Stina Karlsson i klinisk medicin med inriktning rekonstruktiv hand- och plastikkirurgi: “Assessment of breast reconstruction with DIEP flaps”.

Sofia Nessvi Otterhag i klinisk medicin med inriktning kärllmedicin: “Abdominal aortic aneurysm. Epidemiology, preoperative evaluation, and postoperative inflammation”.

Olof Stenius i produktionsekonomi: “Exact methods for multi-echelon inventory

control – incorporating shipment decisions and detailed demand information”.

Maria Baturova i klinisk medicin med inriktning kardiologi: “Atrial fibrillation in ischemic stroke. Prevalence, long-term outcomes and secondary prevention therapy”.

Mark Thier i klinisk medicin med inriktning kirurgi: “Controversies in the treatment of primary hyperparathyroidism”.

Tobias Nielsen i statsvetenskap: “Words matter in the woods. Discourses on deforestation in global climate politics”.

Tony Ingesson i statsvetenskap: “The politics of Combat: the political and strategic impact of tactical-level subcultures, 1939–1995”.

Chenglong Wang i värmeöverföring: “Experimental study of outlet guide vane heat transfer and gas turbine internal cooling”.

Masoomeh Ghasemi i fysik: “Thermodynamic modelling of materials systems for nanowires: CALPHAD, DFT and experiments”.

Peter M. Bednar i informatik: “Complex methods of inquiry: structuring uncertainty”.

Maria Tonini i genusvetenskap: “The ambiguity of young queer sexualities in contemporary India”.

Ana Maria Vargas Falla i rättssociologi:

“Outside the law. An ethnographic study of street vendors in Bogotá”.

Juan Negreira: “Vibroacoustic performance of wooden buildings: prediction and perception”.

Johan Teleman: “Quantitative analysis of mass spectrometry proteomics data: software for improved life science”.

Yusra Al-Eryani: “Cellular homeostasis in bacillus subtilis – The role of Spx, YhbH and PrpA”.

Bruno Faria: “Exercising musicianship anew through soundpainting: speaking music through sound gestures”.

Justin Pierce: “The antitrust dilemma. Balancing market power, innovation and standardisation”.

Mikael Oxfall: “Climatic conditions inside nuclear reactor containments: evaluation of moisture condition in the concrete within reactor containments and interaction with the ambient compartments”.

Jonas Engqvist: “Mechanical behavior of glassy polymers: experiments och modelling”.

Caitriona Grönberg i biomedicin med inriktning experimentell kardiovaskulär forskning: “Interleukin 16 in atherosclerosis and cardiovascular disease”.

Halvsida 180x105

EGET PRIS. Leif Groop,

professor och internationellt känd för sin diabetesforskning, föräras nu ett eget pris i samband med att han går i pension. Priset på 100.000 kronor ska årligen delas ut till en yngre framgångsrik forskare för vetenskaplig förträfflighet inom diabetesforskning. Priset som delas ut första gången nästa år, presenterades i samband med Lunds universitets Diabetescentrums tioårsjubileum.

Leif Groop.

MATEMATIKPRIS. Erik Wahlén, universitetslektor vid Matematikcentrum, har tilldelats Wallenbergpriset i matematik för sitt bidrag till teorin för partiella differentialekvationer, speciellt lösningen (med Ehrnström) av Whithams förmodan. Wallenbergpriset i matematik delas ut av Svenska Matematikersamfundet med medel från Marianne och Marcus Wallenbergs stiftelse. Priset delas årligen ut till unga och lovande svenska matematiker.

KEMIMILJONER. Daniel Strand, universitets-

lektor vid Kemiska institutionen, har fått drygt 6 miljoner kronor av LMK stiftelsen för projektet "Understanding Nanocatalysis". LMK är initiativerna i den bortgångne entreprenören Lars Mikael Karlssons namn och stiftelsen delar årligen ut bidrag till ett antal projekt inom medicin, naturvetenskap och humaniora/teologi.

STIFTELSEBIDRAG. Irene Rodríguez Meizoso, postdoc vid Kemiska institutionen, har fått pengar från Sten K Johnssons Stiftelse för projektet "Donor organs by supercritical technology".

BIRGITTAPRIS. Styrelsen för den ideella föreningen Birgittastiftelsen har beslutat att utse **Stephan Borgehammar**, professor i kyrko- och missionsstudier, till mottagare av Birgittapriset år 2016. Han tilldelas utmärkelsen "för en mångårig forskning präglad av vårdad stilkonst och genuin inlevelse i medeltidens religiösa liv". En viktig del av sin forskning

Stephan Borgehammar.

har Stephan Borgehammar också ägnat åt Heli-ga Birgitta och birgittinorden. Åren 2001–2015 ingick han i den projektgrupp som utgav den första fullständiga engelska översättningen av Birgittas himmelska uppenbarelser.

NY ORDFÖRANDE. Margareta Johansson, forskare vid Institutionen för naturgeografi och ekosystemvetenskap, har valts till ny ordförande för Kungliga Vetenskapsakademiens nationalkommitté för globala miljöförändringar.

Höstens LUM-utgivning

	Manusstopp	Utkommer
LUM 5	29 augusti	16 september
LUM 6	26 september	14 oktober
LUM 7	31 oktober	18 november
LUM 8	28 november	16 december

Strålände promotion

I traditionsenlig strålände sol promoverades 210 nya doktorer den sista fredagen i maj. Drygt hälften var kvinnor. Samtidigt promoverades 23 jubeldoktorer och 19 hedersdoktorer. Till de mer kända hedersdoktorerna hörde teologernas **Marilynne Robinson**, amerikansk författare som fått många priser, bland annat Pulitzer Price 2005 och Naional Humanities Medal 2012, samt Konstnärliga fakultetens hedersdoktor **Nina Stemme**, framgångsrik världskänd operasångerska. FOTO: GUNNAR

MENANDER

Hallå Gudbjörg Erlingsdotter...

... docent på Institutionen för designvetenskaper och tidigare koordinator för ett tema om e-hälsa på Pufendorfinstitutet.

Vad är e-hälsa egentligen?

– I bred betydelse är det alla användningar av digital teknik i hälso- och sjukvårdssyfte – både tjänster som vänder sig till patienter och nya system inom sjukvården.

Kan du ge några exempel?

– Det kan vara elektroniska recept och stödsystem för personalen, att patienter når sin journal via nätet, och hälso- och träningsappar, smarta armband och annan bärbar utrustning. Andra exempel är chattar och webbrådgivning för patienter och närstående, terapi via Internet, nätbaserad utbildning och nya internationella webbnätverk som PatientsLikeMe.

Hur mycket av detta beror på att sjukvården måste spara pengar?

– Trenden har främst grundat sig på de nya tekniska möjligheterna. Men politiker och beslutsfattare letar ju alltid efter möjliga besparingar, så det är förstås också en drivkraft.

– Samtidigt finns det många värden förutom de eventuella besparingarna, som att människor får mer kunskap om sin hälsa, och att sjukvården i vissa fall kan nå ut till geografiskt eller socialt marginella områden.

Vad finns det för risker på området?

– Integriteten är en känslig sak: ju mer data som finns på nätet, desto mer kan missbrukas medvetet eller omedvetet. Patienter kan få fel förväntningar om vad som går att göra med till exempel nätbaserad terapi, och sjukvården kan få svårt att välja bland alla nya möjligheter.

– En annan risk är att den offentliga sektorn inte hinner med i utvecklingen. Om de olika e-hälsotillämpningarna blir en rent kommersiell sak så kommer inte alla att få tillgång till dem. Samma problem finns ju globalt sett, där de fattiga länder som bäst behöver ny teknik kan ha sämst möjlighet att få den.

Ni har sammanfattat era resultat i ett "white paper". Du skrev bl.a. om elektroniska journaler, är de vanliga?

– Ja, de finns i någon form i hälften av alla landsting. För patienterna anses det ge en ökad delaktighet och kompetens att kunna gå in och läsa sin egen journal. Frågan är dock vad det innebär för personalen. Hur mycket merarbete blir det för t.ex. läkarna att skriva journalerna så att patienterna ska kunna förstå dem, och hur stor blir risken för klagomål och missförstånd?

Ska ni fortsätta på området?

– Ja, alla vi forskare från fem fakulteter har tyckt det var mycket givande. Även om Pufendorfprojektet är slut, så fortsätter vi i det nya nätverket eHealth.lu. Vi ska ha ett seminarium i Almedalen i sommar, skriva en antologi och ha ett symposium nästa år under 350-årsjubileet.

TEXT: INGELA BJÖRCK
FOTO: GUNNAR MENANDER